

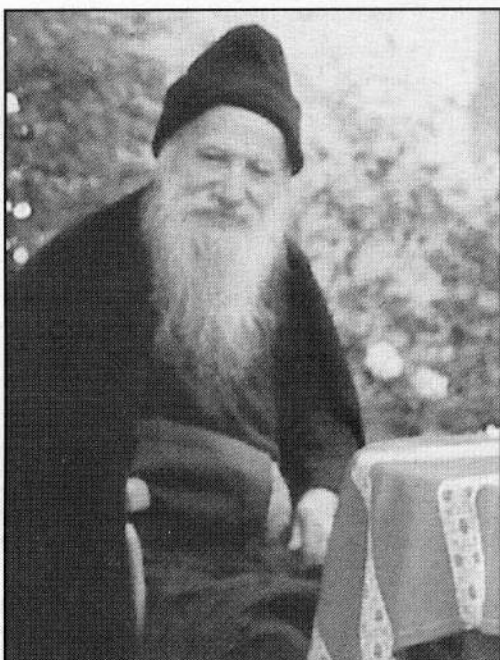
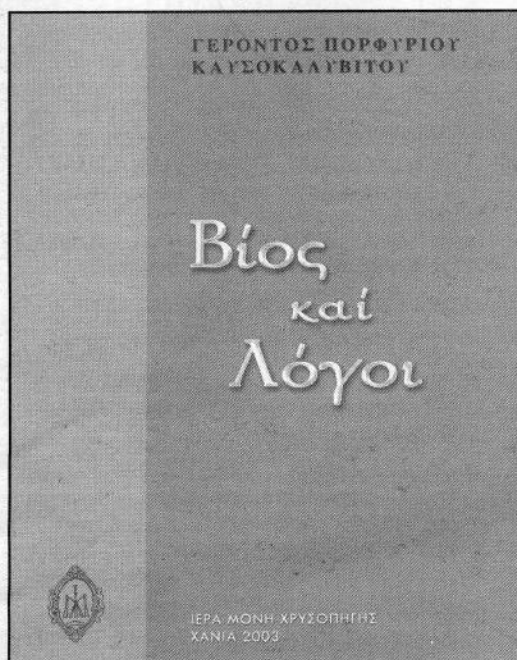
«Τῆς τέχνης ταύτης (=τῆς παιδαγωγικῆς) οὐκ ἔστιν ἄλλη μείζων (=δέν ὑπάρχει μεγαλύτερη). Τί γὰρ ἴσον τοῦ ρυθμίσει ψυχὴν καὶ διαπλάσει νέου διάνοιαν;» (Ἅγιος Ἰωάννης Χρυσόστομος, Ρ.Γ. 58, 584, ΕΠΕ 11, 394).

ΕΙΔΙΚΟ ΑΦΙΕΡΩΜΑ

Γέροντος ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ Καυσοκαλυβίτου

1 «Περί τῆς ἀγωγῆς τῶν παιδιῶν»

(Ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸ εἰκονιζόμενο βιβλίο «Βίος καὶ Λόγοι» τῆς Ἱ. Μονῆς Χρυσόπηγης Χανίων, βλ. σελ. 7-22 τοῦ παρόντος).

2 «Γάμος-Συζυγία»

(Ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸ εἰκονιζόμενο στή σελ. 5 βιβλίο τοῦ Ἱ. Ἡσυχαστηρίου «Ἡ Μεταμόρφωσις τοῦ Σωτῆρος» «Ἀνθολόγιο Συμβουλῶν», βλ. σελ. 22-29 τοῦ παρόντος).

«Οὐ γὰρ δὴ διδάσκων μόνον οὐδὲ φθειγγόμενος, ἀλλὰ καὶ ὁρώμενος ἀπλῶς ἰκανὸς ἦν ἅπασαν ἀρετῆς διδασκαλίαν εἰς τὴν τῶν ὁρώντων ψυχὴν εἰσαγαγεῖν».

(Ἅγ. Ἰωάννης Χρυσόστομος, ΕΠΕ 37, 28).

Τ. 98
2003

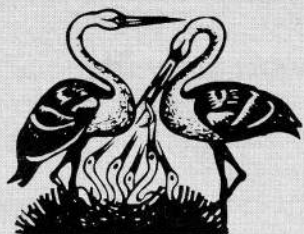
ΠΟΛΥΤΕΧΝΗ
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

ΕΚΔΟΣΗ
Π.Ε.ΦΙ.Π.
(βλ. σ. 2)

ΔΙΑΝΕΜΕΤΑΙ
ΔΩΡΕΑΝ

ΔΩΣΤΕ ΤΟ ΚΑΙ Σ' ΑΛΛΟΥΣ

Βοηθήστε στὴν ἐπανεκδόση καὶ εὐρύτερη διάδοσή του

Ἡ Π.Ε.ΦΙ.Π. ἔχει τιμηθῆ με:

- ΒΡΑΒΕΙΟ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ (1979)
- ΕΠΑΙΝΟ Ι. ΑΡΧΙΕΠΙΣΚ. ΑΘΗΝΩΝ (2001)
- ΕΠΑΙΝΟΥΣ πολλῶν Δημοσ. & Ἴδιωτ. Φορέων
- ΕΥΛΟΓΙΑ καὶ σύσταση Ἰ. Συνόδων καὶ Ἰ. Μητροπόλεων Ἐκκλησίας Ἑλλάδος καὶ Κύπρου.

«Τὸ πελαργίζειν ἐστὶ φιλο-
τεκνεῖν καὶ φιλογονεῖν».

ΠΟΛΥΤΕΚΝΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

Τριμηνιαῖο δημοσιογραφικὸ ὄργανο
τῆς «Πανελληνίας Ἐνώσεως Φίλων
τῶν Πολυτέκνων» (Π.Ε.ΦΙ.Π.).

Ἀκαδημίας 78Δ-106 78 ΑΘΗΝΑ.

☎ 210-38.38.496, 38.22.586,

FAX: 210-38.39.509.

Ἔτος 26ο, ἀρ. φύλλον 98.

Ἀπρίλιος - Μάιος - Ἰούνιος 2003.

Ἰδιοκτήτης: Π.Ε.ΦΙ.Π.

Ἐκδότης: Ἀντώνιος Ε. Ἀντωνίου,

τ. Διευθυντής Ἐμπορικῆς Τραπεζῆς,

Πρόεδρος Π.Ε.ΦΙ.Π.

Ἡ «Πολύτεκνη Οἰκογένεια» (Π.Ο.)

συντάσσεται ἀπὸ Ἐπιτροπὴ.

Διευθυντής Συντάξεως:

Ἀγιορείτης Μοναχὸς Νικόδημος

(Μπιλάλης, πτ. Θ.-Φ.).

Υπεύθυνος Τυπογραφείου:

Δ. Παπαδόπουλος, Copy Print Α. Ε.,

18ο χλμ. Λεωφ. Μαραθῶνος-Παλλήνη.

☎ 210-60.38.590.

Ἡ Π. Ο. ἀποστέλλεται καὶ δια-
νέμεται ΔΩΡΕΑΝ. Δεκτές οἱ
προαιρετικὲς Εἰσφορές-Δωρεές.

Ἡ Π.Ε.ΦΙ.Π. ΕΙΝΑΙ:

• Φιλανθρωπικὸς-κοινοφελὴς Σύλλο-
γος καὶ λειτουργεῖ ὡς «Σταθμὸς ΠΡΩ-
ΤῶΝ ΒΟΗΘΕΙῶΝ Ὑπερπολυτέκνων-
Πολυτέκνων Ἑλλάδος», ἀπὸ ὅλη τὴ Χώ-
ρα, μὲ ΕΞΙ (6) ΠΑΙΔΙΑ καὶ ἄνω, ἀνή-
λικα ἢ σπουδάζοντα.

• ΕΙΔΙΚΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ
χρηῶν, ἀναπήρων, ἀσθενῶν, φυλακισμέ-
νων, διαζευγμένων καὶ μὲ 5, 4 καὶ 3
παιδιά, ἀλλὰ καὶ ΑΓΑΜΩΝ μητέρων
καὶ γενικά ΕΓΚΥΩΝ, πού πιέζονται γιὰ
ΕΚΤΡΩΣΗ, γίνονται κατ' ἐξάφρη δεκτές.
ΧΡΕΙΑΖΟΝΤΑΙ ἔγκυρα ΔΙΚΑΙΟΛΟ-
ΓΗΤΙΚΑ: πιστοποιητικὸ οἰκογενειακῆς
καταστάσεως, ὑγείας-Κρατικοῦ Νοσοκο-
μείου κλπ., καθὼς καὶ οἰκογενειακὴ ΦΩ-
ΤΟΓΡΑΦΙΑ (καθαρὴ καὶ σοδαρῆ).

ΔΕΧΟΜΑΣΤΕ ΠΑΡΑΛΑΜΒΑΝΟΥΜΕ

• ΔΩΡΕΕΣ ΣΕ ΧΡΗΜΑΤΑ
(δλ. ἐπομένους Τραπεζ. Λογαρ/μῶν καὶ
ἐσώκλειστη Ταχυπληρωμῆ, σ. 30-31).

• ΔΩΡΕΕΣ-ΠΡΟΣΦΟΡΕΣ ΣΕ ΕΙΔΗ:
τρόφιμα, ἱματισμὸ κανουργὴ ἢ σέ καλὴ
καὶ καθαρὴ κατάσταση, κλινικοσκεπάσματα
καὶ ἐπιπλα, οἰκιακὰ σκευὴ κλπ., βιβλία,
σχολικά εἶδη, παιχνίδια, ἀλλὰ καὶ ΟΙ-
ΚΙΕΣ ἢ ΟΙΚΟΠΕΔΑ, ὅπως καὶ παντὸς
εἶδους ΔΩΡΕΑ χάρι τῶν συγχρόνων
ἡρώων Πολυτέκνων ἀδελφῶν μας.

ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΙ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΙ ΤΗΣ Π.Ε.ΦΙ.Π.

- ΕΘΝΙΚΗ (Υποκατ/μα ὁδ. Σόλωνος 75) ἀριθμ. 151/296047-89.
 - ΕΜΠΟΡΙΚΗ (Κεντρικὸ, ὁδ. Σοφοκλέους 11) ἀριθμ. 18950804.
 - ΑΓΡΟΤΙΚΗ (Κατ/μα ὁδ. Πανεπιστημίου 23) ἀρ. 002 01 085180 21.
 - ALPHA BANK (Κεντρικὸ) ἀρ. 101002002080906.
 - Δωρεές μέχρι 2.935 € φοροαπαλλάσσονται 100%, ἐφόσον κατατίθενται σὲ Τρά-
πεζα. Γιὰ ποσὰ ἄνω τῶν 2.935 € παρακρατεῖται φόρος 10%.
- Σχετικὲς πληροφορίες δίδονται ἀπὸ τὴν Π.Ε.ΦΙ.Π. τηλεφωνικὰ ἢ μὲ FAX.

ΓΙΑ ΚΥΠΡΙΟΥΣ ΚΑΙ ΑΠΟΔΗΜΟΥΣ ΚΥΠΡΙΟΥΣ

«ΠΑΓΚΥΠΡΙΑ ΕΝΩΣΗ ΦΙΛΩΝ ΤΩΝ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ» (Π.Ε.ΦΙ.Π.).
Λειτουργεῖ ὡς αὐτοτελὴς Σύλλογος. Διεύθυνση: Πρεβέξης 8 - Κάτω Πολεμίδα, Ἄγ. Ἰωάννης, 4154
ΛΕΜΕΣΟΣ, τηλ. 25-567.933. Πρόεδρος: Ἄνδρ. Μανρωδῆς, θεολ.-καθῆρ. Ὁρεῶς ἐπικοινωνίας 6-11 μ.μ.

ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΙ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΙ Π.Ε.ΦΙ.Π. ΚΥΠΡΟΥ:

- ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΥΠΡΟΥ, Ὑποκ/μα Πατισφάου 1, Ἄγ. Ἰωάννης-Λεμεσός, ἀρ. Λογ.: 0341-01-031847.
- ΛΑΪΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ, Ὑποκ/μα Πάφου 2, Λεμεσός, ἀρ. Λογ.: 022-21017153.
- Ἡ Π. Ο. ἔχει τὴν εὐλογία-σύσταση τῆς Ἰ. Αρχιεπισκοπῆς καὶ τῶν Ἰ. Μητροπόλεων Κύπρου.

ΓΙΝΕΤΕ ΚΙ ΕΣΕΙΣ ΦΙΛΟΙ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΤΩΝ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ...

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ γιά τό παρόν 'Αφιέρωμα καί τό Γέρ. Πορφύριο.

Α΄.

Γιά τό σύγχρονό μας μακαριστό Γέροντα ΠΟΡΦΥΡΙΟ († 2.12.1991)* ώς χαρισματοῦχο ΠΑΙΔΑΓΩΓΟ ἴσως ἡ καλύτερη εἰσαγωγή νά εἶναι τό σχετικό βιβλίο τοῦ Καθηγητῆ τῶν Παιδαγωγικῶν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν Γεωργίου Σ. Κρουσταλάκη:

«Ὁ Γέρον Πορφύριος, ὁ Πνευματικός Πατέρας καί Παιδαγωγός», Ἀθήνα 1997, σελίδες 170. (Ἐδῶ ἐνδιαφέρουν ἰδιαίτερα οἱ «παιδαγωγικές» σελ. 151-159 τοῦ Δ΄ κεφαλαίου). Ἦδη, 2003, κυκλοφορεῖται σέ 6η ἐκδοση, ἐνῶ μεταφράσθηκε στά Ρωσικά, Σερβικά καί Ρουμανικά καί **ΔΙΑΤΙΘΕΤΑΙ** ἀπό τίς ἐκδόσεις «Ἰκνηλασία», ὁδ. Μενάνδρου 39, 104 37 Ἀθήνα, τηλ. 210-52.39.383, 210-52.42.980.

Ἀλλά καί ὅλα τά γραφέντα καί εὐρύτατα κυκλοφοροῦμενα γιά τό Γέροντα Πορφύριο βιβλία ἀναφέρονται σ' αὐτόν ὡς χαρισματοῦχο σύγχρονο Παιδαγωγό, μάλιστα μέ συγκεκριμένα παραδείγματα τῆς παιδαγωγικῆς του μεθόδου, πού ἦταν θεοκεντρική: χριστοκεντρική, θεανθρωπική. Γιατί, ὅπως πίστευε καί ζοῦσε, τόνιζε ἰδιαίτερα ὅτι **«Ὁ Χριστός εἶναι τό πᾶν»!** (Βλ. κατωτέρω «Ἀυθολόγιο...», σ. 39. Ὑπάρχει καί σχετική μαγνητοταινία).

Καί ἀκριβῶς, αὐτό φαίνεται πολύ καθαρά στό τελευταῖο κυκλοφορηθέν (Μάρτιος 2003) βιβλίο τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Χρυσσοπηγῆς (Χανίων Κρήτης):

«Γέροντος Πορφυρίου Κουσοκαλυβίτου: "ΒΙΟΣ ΚΑΙ ΛΟΓΟΙ"», Χανιά 2003, σελίδες 510. (Ἀπό τό Μάρτιο ὡς τόν Αὐγούστο 2003 κυκλοφορήθηκε σέ 6η ἐκδοση, ἐνῶ ἔχει μεταφρασθῆ καί μεταφράζεται σέ 6 γλωσσες! Ταχυδρ. Διευθ.: I. M. ΧΡΥΣΟΠΗΓΗΣ, 731 00 ΧΑΝΙΑ-Κρήτη, τηλ.: 28210-91.125, FAX: 28210-97.600).

Γιατί στό ἀνωτέρω βιβλίο (πρόκειται γιά ἀπομαγνητοφωνημένες συνομιλίες τοῦ Γέροντα) περιλαμβάνεται καί ὁ **Λόγος του «Περί τῆς ἀγωγῆς τῶν παιδιῶν»** (σελ. 413-44). Ὁ Λόγος ὑποδιαιρεῖται σέ **παραγράφους**, μέ χαρακτηριστικούς **ὑπότιτλους** (ἀπό τά ἴδια τά λόγια τοῦ Γέροντα), πράγμα πού εὐκολύνει πολύ τήν ἀνάγνωση καί κατανόηση τοῦ εἰδικά παιδαγωγικοῦ αὐτοῦ Λόγου. Ἴδού οἱ παράγραφοι-ὑπότιτλοι:

- 1. Ἡ ἀγωγή τῶν παιδιῶν ἀρχίζει ἀπ' τήν ὥρα τῆς συλλήψεώς τους.
- 2. Ἐκεῖνο πού σώζει καί φτειάχνει καλά παιδιά εἶναι ἡ ζωή τῶν γονέων μέσα στό σπίτι.
- 3. Ἡ ὑπερπροστασία ἀφήνει ἀνώριμα τά παιδιά.
- 4. Τό παιδί θέλει κοντά του ἀνθρώπους θερμῆς προσευχῆς.
- 5. Πολλή προσευχή καί λίγα λόγια στά παιδιά.
- 6. Ἡ ἀγιότητα τῶν γονέων εἶναι ἡ καλύτερη ἐν Κυρίῳ ἀγωγή.
- 7. Μέ τήν προσευχή καί τήν ἀγιοσύνη μπορεῖτε νά βοηθήσετε (οἱ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ) καί τά παιδιά στό Σχολεῖο.
- 8. Μάθετε τά παιδιά νά ζητοῦν τή βοήθεια τοῦ Θεοῦ.
- 9. Τά παιδιά μέ τούς συνεχεῖς ἐπαίνους δέν οἰκοδομοῦνται.

Καί ἀκριβῶς, ὡς ἀξιολόγους καί ἐνδεικτικά παιδαγωγικούς ἀναφέρουμε ἤδη ἀπ' τήν ἀρχή καί τούς συμπερασματικούς λόγους τοῦ Γέροντα, πού εἶναι ὄντως

* Σύντομο βιογραφικό διάγραμμα παραθέτουμε στό τέλος τοῦ Εἰσαγωγικοῦ Σημειώματος αὐτοῦ.

βαρυσήμαντοι, αλλά και ιδιαίτερα αξιοπρόσεκτοι (από όλους: γονεΐς, εκπαιδευτικούς, πολιτικούς...). Γιατί θέτουν στη σωστή του βάση το σοβαρότατο και θεμελιώδες θέμα της Παιδείας. Ίδου ο σοφός επίλογος του όντως Παιδαγωγού Γέροντα:

«**Η νοοτροπία της σημερινής κοινωνίας κάνει κακό στα παιδιά.** Έχει άλλη ψυχολογία, άλλη παιδαγωγική, πού απευθύνονται σε παιδιά άθέων. Η νοοτροπία αυτή οδηγεί στην άσυδοσία. Και βλέπετε τ' αποτελέσματα στα παιδιά και στους νέους. Φωνάζουν σήμερα οι νέοι. Λένε: «Πρέπει να μάς καταλάβετε». Δεν πρέπει όμως να πάμε έμεις σ' αυτούς. Αντίθετα, θα προσευχόμαστε γι' αυτούς, θα λέμε τό σωστό, θα τό ζούμε, θα τό κηρύττομε, αλλά δεν θα προσαρμοστούμε μέ τό πνεύμα τους. Νά μή χαλάσομε τό μεγαλεΐο της Πίστεώς μας. Δεν γίνεται, γιά να τους βοηθήσομε, ν' αποκτήσομε τή δική τους νοοτροπία. Πρέπει να είμαστε αυτοί πού είμαστε και να κηρύττομε τήν αλήθεια, τό φώς.

Ή από τούς Πατέρες θά μάθουν τά παιδιά.* Ή διδασκαλία τών Πατέρων θά μάθει στα παιδιά μας γιά τήν έξομολόγηση, γιά τά πάθη, γιά τίς κακίες, πώς νικοῦσαν οί Άγιοι τόν κακό έαυτό τους. Κι έμεις θά εύχόμαστε ό Θεός να έγκύψει μέσα τους».

Τό δράμα λοιπόν, αλλά και ή λύση του, εύρίσκονται στη σοφή και όρθόδοξη άποψη του Γέροντα γιά τήν «**άλλη ψυχολογία, άλλη παιδαγωγική**», τήν **κοσμική**, πού δεν είναι χριστιανική και όρθόδοξη, ούτε και ανθρωπιστική και όρθολογική. Γι' αυτό και **δεν υπάρχει μία και ένιαία Παιδαγωγική, όπως ούτε μία Ψυχολογία και μία Άνθρωπολογία και Κοινωνιολογία.** Άλλα και διαφορετικά είναι τά λεγόμενα **Ίδεώδη της Παιδείας** κατά Λαούς και Έθνη, κατά παιδαγωγούς και έποχές και μάλιστα κατά έφαρμοζόμενες «πολιτικές» (τών κρατικών Ύπουργείων Παιδείας)!...

Και γιά να γίνει αυτό κατανοητό, άρκει ν' αναφέρουμε άπλά και μόνο **πώς φαντάζονταν τόν άνθρωπο-πολίτη από παιδί** (γιατί γιά άποκνήματα της βλαμμένης φαντασίας τους έπρόκειτο) **τά γνωστά ολοκληρωτικά καθεστώτα** του προηγούμενου αιώνα, αλλά και του παρόντος (**χιτλερικό, κομμουνιστικό και... αμερικανικό-νεοεποχικό**). Έτσι, ανάλογα μέ τά ποικίλα και συχνά αντίθετα «πιστεύω» τους, έπλαθαν και έφαρμозαν θεωρίες και πρακτικές «κατεστημένες», πού όνόμαζαν «Παιδαγωγικές» και «Πολιτικές» μέ «έπιστημονικές» αξιώσεις. Και τό ίδιο έκαναν και κάνουν και **οί λεγόμενες «Θρησκευτές»** (Μουσουλμανισμός, Ινδουϊσμός, Βουδδισμός), όπως και **οί πολυάριθμες Αίρέσεις** της Δύσεως, πού δυστυχώς θέλουν να λέγονται και «χριστιανικές» («Ευαγγελικοί», «Πεντηκοστιανοί», «Μάρτυρες του Γιεχωβά»-Χιλιαστές, όπως και οί Παπικοί).

Και όσο βέβαια γιά τούς μη χριστιανούς «Παιδαγωγούς» και τίς «Παιδαγωγικές» τους, άφοῦ είναι «έκτός Εκκλησίας» (όπου δεν υπάρχει σωτηρία: **Extra Ecclesiam nulla salus**), Άγ. Κυπριανός Καρχηδόνας), χωρίς τό Άγιο Βάπτισμα και τή θεία Χάρη (πού μεταδίδεται μέ τά ιερά και άγιαστικά Μυστήρια), έπόμενο είναι να υπάρχουν **διαφορές και αντίφάσεις, πού δεν τελειοποιούν, αλλά «μπερδεύουν»** (Γ. Πορφ.) τόν «**πεπτωκότα**» και «**έν άμαρτίαις**» γεννώμενο και ταλαιπωρούμενο άνθρωπο.

Όσο πάλι γιά τούς διαστρέψαντας και διαστρέφοντας τόν αληθινό Χριστιανισμό Αίρετικούς, αλλά και τούς λεγόμενους «όρθοδόξους» χωρίς συνειδητή έκκλησιαστική πίστη και ζωή, έπόμενο επίσης και φυσικό είναι να μην έχουν καρπούς, αναγεννημένη «έν Χριστώ» ζωή, ώστε τά παιδιά τους να μην παιδαγωγούνται όρθά-όρθόδοξα, μέ τά γνωστά αποτελέσματα (γιά τά όποια όμιλει στό Λόγο του ό θεοφώτιστος Πνευματικός και Παιδαγωγός Γέροντας Πορφύριος).

* Βλ. στη σ. 32 τή βιβλιοπαρουσίαση «**Οί Γέροντες και τά παιδιά...**».

Β'.

Ὅσοσο σ' ἓνα Λόγο «περί τῆς (ὀρθόδοξης) ἀγωγῆς τῶν παιδιῶν» δέν ἐξαντλεῖται τό μέγα καί πάντοτε ἐπίκαιρο τοῦτο θέμα. Θίγονται ὅμως στό Λόγο τοῦ Γέροντα οὐσιώδεις πλευρές καί δίδονται ἀφορμές, ὥστε οἱ ὀρθόδοξοι γονεῖς νά προσέξουν τό θέμα καί νά κάμουν τήν αὐτοκριτική τους. Ἀλλά καί νά ζητήσουν βοήθεια ἀπό σωστούς ὀρθόδοξους Πνευματικούς Πατέρες καί Παιδαγωγούς, ὅπως καί ἀπό ὀρθόδοξα παιδαγωγικά βιβλία (μελετήματα, ἄρθρα κλπ.).

Γι' αὐτό ἐδῶ ἐνδεικτικά θ' ἀναφέρουμε καί κάποια ἄλλα βιβλία ΠΕΡΙ τοῦ Γέροντα Πορφυρίου, ὅπου ὑπάρχουν παιδαγωγικές γνώμες του, ἐνῶ στό τέλος τοῦ παρόντος (σ. 31-32) θ' ἀναφέρουμε καί παρόμοια βιβλία ἄλλων συγχρόνων Γερόντων καί Ἀγίων.

1. «Γέροντος Πορφυρίου Ἱερομονάχου, ΑΝΘΟΛΟΓΙΟ ΣΥΜΒΟΥΛΩΝ.

Ὁ Γέρον Πορφύριος ἐμπνέει, διδάσκει, παρηγορεῖ, συμβουλεύει».

Ἐπιμέλεια ΚΩΝ. ΧΡ. ΚΑΡΑΚΟΛΗ,
Δ. Θ.-φιλολόγου. Ἐκδόσεις «Ἡ Μεταμόρφωσις τοῦ Σωτῆρος» - Μήλεσι Ἀττικῆς. (Τ.Θ. 17 - 190 15 ΝΕΑ ΠΑΛΑΤΙΑ, τηλ. 22950-98.261, FAX: 22950-98074. Σελίδες 455, τιμᾶται 14,42 €).

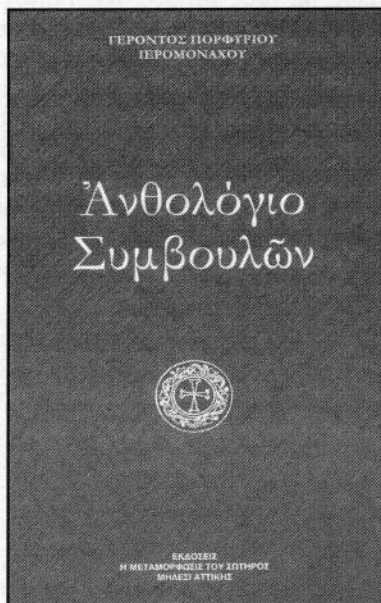
Κεντρική διάθεση: Ἐκδόσεις Σταμούλη Α.Ε. (ὁδ. Ἀβέρωφ 2 - 104 33 ΑΘΗΝΑ, τηλ. 210-52.38.305, FAX: 210-52.38.959. 1η ἔκδ. Δεκ. 2002, 3η ἔκδ. Ἰούν. 2003).

Ὅπως φαίνεται καί ἀπό τόν ἐπιτυχή τίτλο: «ΑΝΘΟΛΟΓΙΟ ΣΥΜΒΟΥΛΩΝ», πρόκειται γιά ἀνθολόγηση θεματολογική (πού παρατίθεται κατ' ἀλφαβητική σειρά: Ἀγάπη..., Ἀδικία, Ἀμαρτίες-Ἀμαρτωλοί..., Βία, Γάμος..., Διάβολος... κλπ.) τῶν καταγεγραμμένων Συμβουλῶν τοῦ Γέροντα ἀπό τά διάφορα γι' αὐτόν βιβλία, πού ἔχουν γραφῆ ὡς τώρα. Κάθε θέμα (λήμμα), π.χ. ΠΑΙΔΙΑ-ΝΕΟΙ, περιλαμβάνει τίς «Συμβουλές» μέ ἰδιαιτέρους τίτλους, πού γιά τό θέμα-λήμμα αὐτό (Παδιά-Νέοι) φθάνουν τούς 54 καί ἐκτείνονται σέ 45 σελίδες (ἀπό σ. 290 ἕως 335).

Συνιστοῦμε ἰδιαίτερα τή μελέτη τοῦ θέματος-λήμματος αὐτοῦ (ΠΑΙΔΙΑ-ΝΕΟΙ), ὅπου περιέχονται πολλά στοιχεῖα καί τοῦ Λόγου «περί τῆς ἀγωγῆς τῶν παιδιῶν» (μέ ἀναφορά καί σέ ἄλλα πρόσωπα καί μέ διαφορετικά παραδείγματα). Ἡ ἔκταση τοῦ λήμματος (45 σελίδες) δέν μᾶς ἐπέτρεπε νά τό μεταφέρουμε ὀλόκληρο στό Περιοδικό μας (πού οἱ σελίδες του εἶναι καθορισμένες, 32, χωρίς δυνατότητα αὐξήσεώς τους γιά λόγους τεχνικούς καί μάλιστα ταχυδρομικούς...).

Γι' αὐτό ἐκρίναμε καλό νά παραθέσουμε (συμπληρώνοντας τόν παρατιθέμενο στή συνέχεια «παιδαγωγικό» Λόγο τοῦ Γέροντα) καί τό πολύ ἐνδιαφέρον ἐπίσης θέμα-λήμμα «ΓΑΜΟΣ-ΣΥΖΥΓΙΑ» (ἀπό τίς σελ. 398-413 τοῦ «Ἀνθολογίου Συμβουλῶν», μέ ἀσήμαντες περικοπές, γιά νά χωρέσει καί τό κείμενο αὐτό).

2. Ὅσο γιά τά γραφέντα ὡς τώρα βιβλία γιά τό Γέροντα Πορφύριο (10-δέκα), μέ πλήρη στοιχεῖα ἀναφέρουμε ἐδῶ μόνο δύο, ἐνῶ γιά τά λοιπά παραπέμπουμε στό «Ἀνθολόγιο...», σ. 37-38. (Ἐκεῖ ἀναφέρονται οἱ πλήρεις τίτλοι τῶν βιβλίων, ἀπό ὅπου ἀντλεῖται κάθε «Συμβουλή», γιά τήν ὁποία καί γίνεται συντομογραφική παραπομπή στό ἀνάλογο βιβλίο, π.χ. Ἰ.-Ἰωαννίδη, σελ. τάδε, ἢ Γ.-Γιαννιτσιώτη...).

Ίδιαίτερα λοιπόν αναφέρουμε ἐδῶ καί συνιστοῦμε τό (συλλογικό) βιβλίο τοῦ:

Κλείτου Ἰωαννίδη, **Ο ΓΕΡΩΝ ΠΟΡΦΥΡΙΟΣ. Μαρτυρίες καί ἐμπειρίες (35 καί πλέον προσώπων)**, ἐκδ. «Ἡ Μεταμόρφωσις...» (βλ. ἀνωτέρω), Ἀθήνα 2001⁸, σελίδες 313. (Ἡ 1η ἐκδ. ἐγίνε τό 1992, ἐνῶ κυκλοφορεῖται ἤδη ἡ 8η καί ἔχει μεταφρασθῆ στά Ἀγγλικά, Ρωσικά καί Ρουμανικά).

Στό ἀνωτέρω βιβλίο περιλαμβάνεται καί ἐκτενές κείμενο συνεντεύξεως τοῦ **Περιοδικοῦ μας «ΠΟΛΥΤΕΚΝΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ»**, σελ. 107–126. (Βλ. καί στό ὑπ' ἀρ. 56 τεῦχος τῆς Π.Ο., Δεκ. 1992: «Ἀφιέρωμα: Γέρων Πορφύριος, ὁ προφήτης τῆς γενεᾶς μας», καθώς καί στό ὑπ' ἀρ. 57 τεῦχος, Μάρτ. 1993, ὅπου δημοσιεύεται τό **Ε' ΜΕΡΟΣ-ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ** (οἰκογενειολογικό) τῆς συνεντεύξεως, μέ τούς τίτλους: **1. Γάμος-Οἰκογένεια: Μυστήριο ἀδιάλυτο. – 2. Γάμος καί τεκνογονία. – 3. Τεκνογονία καί πολυτεκνία. – 4. Γονεῖς καί παιδιά - γονική ἀγωγή τῶν παιδιῶν**». Παρατίθενται οἱ γνῶμες-λόγοι τοῦ Γέρ. Πορφυρίου.

Καί ὡς δεῦτερο ἐδῶ αναφέρουμε καί συνιστοῦμε τό βιβλίο τοῦ:

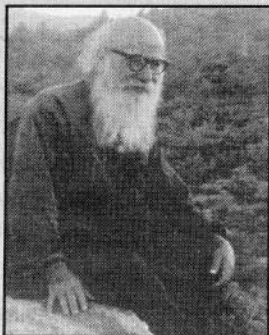
Κωνσταντίνου Γιαννιτσιώτη, **«ΚΟΝΤΑ ΣΤΟ ΓΕΡΟΝΤΑ ΠΟΡΦΥΡΙΟ** (Ἔνα πνευματικό του παιδί θυμᾶται), ἐκδ. «Ἡ Μεταμόρφωσις...» (βλ. ἀνωτέρω), Ἀθήναι 1995, σ. 497.

Καί αὐτό τό βιβλίο χωρίζεται σέ **θεματικές ἐνότητες** μέ πολλούς ὑποτίτλους. Οἱ σχετικές παράγραφοι-ὑπότιτλοι γιά τήν **ἀγωγή τῶν παιδιῶν** καί γιά τό **γάμο-συζυγία** περιέχονται στήν ἐνότητα **«Σχέσεις τῶν δύο φύλων»**, στίς σελ. 351–370.

Γ'.

Ὡστόσο ὁ κῶρος δέν μᾶς ἐπέτρεψε ν' αναφέρουμε ἀρκετά βιογραφικά στοιχεῖα γιά τό Γέροντα, πού οἱ τυχόν ἀγνοοῦντες μποροῦν νά τά βροῦν στά ἀναφερόμενα βιβλία. Ἐδῶ, χάρη τῶν ἀγνοοῦντων, παραθέτομε μόνο τά ἐπόμενα.

Σύντομο βιογραφικό διάγραμμα γιά τό Γ. Π.

Ὁ Γ. Π. Πορφύριος γεννήθηκε ἀπό Πολυτέκνους Γονεῖς τό 1906 στό χωριό Ἅγιος Ἰωάννης Καρυστίας Εὐβοίας καί ὀνομάσθηκε Εὐάγγελος (Μπαϊρακτάρης). Στό Δημοτικό φοίτησε μόνο ὡς... τῆ Β' τάξη, γιατί οἱ πτωχοί γονεῖς του τόν ἔστειλαν νά βοσκει τά λίγα πρόβατα καί τίς κασίκες τοῦ σπιτιοῦ, ἀλλά καί ὡς ὑπάλληλο σέ μπακάλικο τοῦ Πειραιᾶ. Μιμούμενος τό Βίο τοῦ Ἁγίου Ἰωάννη τοῦ Καλυβίτη († 15 Ἰανουαρίου), πού συλλαβιστά ἐδιάβαζε ὡς βοσκός, ἔφυγε κρυφά γιά τό Ἅγιον Ὄρος σέ ἡλικία 13-14 ἐτῶν. Ἐκεῖ διέμεινε στήν Ἱ. Σκήτη Κουσοκαλυθίων ὡς δόκιμος καί Μοναχός μόνο μιά δετία, ὡς 20 ἐτῶν. Χάρη στόν πολύ του ζῆλο καί τήν ἄκρα ὑπακοή του στούς εὐσεβεῖς Γεροντάδες του, ἀξιῶθηκε νεότατος νά ζῆσει πνευματικές καταστάσεις ἀνώτερες (σημεῖα-θαύματα καί προορατικό χάρισμα).

Ἀναγκάσθηκε ὅμως 20ετιῶς νά γυρίσει στό χωριό του, γιατί ἀρρώστησε σοβαρά (ἀπό πλευρίτιδα βαρεῖα μέ κίνδυνο φυματιώσεως) καί οἱ Γεροντάδες του τόν ἔστειλαν πίσω νά φροντίσει τήν ὑγεία του, πράγμα πού στό Ὄρος τότε ἦταν ἀδύνατο. Ἔτσι ἐγκαταστάθηκε στήν Ἱ. Μονή Ἁγίου Χαραλάμπους Αὐλωναρίου Εὐβοίας καί στή συνέχεια στήν Ἱ. Μονή Ἁγίου Νικολάου Βάθειας Εὐβοίας. Στήν Ἱ. Μ. Ἁγίου Χαραλάμπους τόν ἐγνώρισε 20ετιῶς ὁ τότε Ἀρχιεπίσκοπος Σινᾶ Πορφύριος Γ', ὁ ὁποῖος ἐντυπωσιάσθηκε ἀπό τήν πνευματική του κατάσταση (μάλιστα ἀπό τό προορατικό του χάρισμα) καί τόν ἔχειροτόνησε «κατ' οἰκονομίαν» καί χωρίς τί θέληση τοῦ ἰδίου Ἱερομόναχο.

Τό 1940 διορίσθηκε Ἐφημέριος στήν Πολυκλιδική Ἀθηνῶν, στό ναῦδριο τοῦ Ἁγίου Γερασίμου (ὁδ. Πειραιῶς), ὅπου παρέμεινε 33 χρόνια, ἀλλ' ὡς ἐρημίτης →

Γέροντος Πορφύριου Κausσοκαλυβίτου

Λόγος περί τῆς ἀγωγῆς τῶν παιδιῶν*

1. Ἡ ἀγωγή τῶν παιδιῶν ἀρχίζει ἀπ' τὴν ὥρα τῆς συλλήψεώς τους.

Ἡ ἀγωγή τῶν παιδιῶν ἀρχίζει ἀπ' τὴν ὥρα τῆς συλλήψεώς τους. Τό ἔμβρυο ἀκούει κι αἰσθάνεται μέσα στήν κοιλιά τῆς μητέρας του. Νάι, ἀκούει καί βλέπει μέ τά μάτια τῆς μητέρας. Ἀντιλαμβάνεται τίς κινήσεις καί τά συναισθήματά της, παρόλο πού ὁ νοῦς του δέν ἔχει ἀναπτυχθῆ. Σκοτεινιάζει τό πρόσωπο τῆς μάνας; Σκοτεινιάζει κι αὐτό. Νευριάζει ἡ μάνα; Νευριάζει κι αὐτό. Ὅτι αἰσθάνεται ἡ μητέρα (λύπη, πόνος, φόβος, ἀγχος κ.λπ.), τά ζεῖ κι αὐτό. Ἄν ἡ μάνα δέν τό θέλει τό ἔμβρυο, ἄν δέν τό ἀγαπάει, αὐτό τό αἰσθάνεται καί δημιουργοῦνται τραύματα στήν ψυχούλα του, πού τό συνοδεύουν σ' ὅλη του τή ζωή. Τό ἀντίθετο συμβαίνει μέ τ' ἅγια συναισθήματα τῆς μάνας. Ὅταν ἔχει χαρά, εἰρήνη, ἀγάπη στό ἔμβρυο, τά μεταδίδει σ' αὐτό μυστικά, ὅπως συμβαίνει μέ τά γεννημένα παιδιά.

Γι' αὐτό πρέπει ἡ μητέρα νά προσεύχεται πολύ κατά τὴν περίοδο τῆς κήρεως καί ν' ἀγαπάει τό ἔμβρυο, νά χαϊδεύει τὴν κοιλιά της, νά διαβάξει Ψαλμούς, νά ψάλλει Τροπάρια, νά ζεῖ ζωή ἅγια. Αὐτό εἶναι καί δική της ὠφέλεια, ἀλλά κάνει θυσίες καί γιά χάρι τοῦ ἐμβρίου, γιά νά γίνει καί τό παιδί πιά ἅγιο, ν' ἀποκτήσει ἀπ' τὴν ἀρχή ἅγιες καταβολές. Εἶδατε πόσο λεπτό πράγμα εἶναι γιά τὴ γυναίκα νά κυφορεῖ παιδί; Πόση εὐθύνη καί πόση τιμὴ!

Θά σᾶς πῶ κάτι σχετικό καί γι' ἄλλα ἀψυχα καί μὴ λογικά ὄντα καί θά τό καταλάβετε λίγο. Στὴν Ἀμερική ἐφαρμόζουν πειραματικά τό ἐξῆς: Σέ δύο ἴδιες αἰθουσες, μέ ἴδιες θερμοκρασίες, ἴδιο πότισμα καί ἴδιο χῶμα, φυτεύουν λουλούδια. Ὑπάρχει ὅμως μιά διαφορὰ. Στὴ μιά αἶθουσα βάζουν

* Ἀπὸ τίς σ. 413-444 τοῦ βιβλίου «Βίος καί Λόγος»... (βλ. σ. 1 καί Εἰσαγωγικό Σημείωμα, σ. 3).

καί ἀσκητὴς στό κέντρο τῆς Ἀθήνας! Ἐκεῖ τόν ἀνακάλυψαν ἀπὸ τά χαρίσματα τοῦ (ποιμαντικό, προορατικό, ἱαματικό) καί τόν ἐγνώρισαν ὡς Πνευματικό Πατέρα καί Ὁδηγὸ ἐκατοντάδες καί χιλιάδες ἄνθρωποι κάθε ἡλικίας καί τάξεως, μάλιστα καί Κληρικοί, πολλοὶ μορφωμένοι καί τιλοῦχοι καί Καθηγητὲς Πανεπιστημίων!

Ὡς συνταξιούχος ἀποσύρθηκε στό ἐρημικὸ Μετόχι τῆς Ἱ. Μ. Πεντέλης, τόν Ἅγιο Νικόλαο Καλλισίων, ὅπου τά πολλὰ πνευματικά του τέκνα τόν ἐπισκέπτονταν καθημερινά. Τελικὰ ἴδρυσε στό Μίλησι Μαλακάσας (πρὸς τόν Ὠρωπὸ Ἀττικῆς) τό Ἰνστασιτήριο «Ἡ Μεταμόρφωσις τοῦ Σωτῆρος», ὅπου συνέβρεαν καί συρρέουν πλήθη «κοπιῶντων καί πεφορτισμένων», γιά νά βρίσκουν ἀνάπαυση καί ἴαση ψυχῆς καί σώματος.

Τό 1991 ὁ μακαριστὸς Γέροντας Πορφύριος, σχεδόν αἰφνιδιαστικά, ἀποσύρθηκε στήν παλαιὰ Καλύβη του τῆς Ἱ. Σκήτης Κausσοκαλυβίων, ὅπου ἐκοιμήθη καί ἐτάφη ὁσιακά τὴ 2α Δεκεμβρίου 1991, σέ ἡλικία 86 ἐτῶν.

Αἰωνία Σου ἡ μνήμη, Ἅγιε Γέροντα.

Καί πρέσβευε ὑπὲρ ἡμῶν καί μάλιστα ὑπὲρ τῶν ἀγαπημένων Σου Πολυτέκνων καί τῶν Φίλων τους.

Ὁ τάφος τοῦ Γ. Πορφύριου

άπαλή κι ευχάριστη μουσική. Τό αποτέλεσμα; Τί νά σās πώ! Τά λουλούδια αὐτῆς τῆς αἴθουσας παρουσιάζουν τεράστια διαφορά σέ σχέση μέ τ' ἄλλα. Ἐχουν ἄλλη ζωηράδα, τό χρώμα τους εἶναι πιό ὠραῖο κι ἡ ἀνάπτυξή τους εἶναι ἀσύγκριτα μεγαλύτερη.

2. Ἐκεῖνο πού σώζει καί φτειάχνει καλά παιδιά εἶναι ἡ ζωὴ τῶν γονέων μέσα στό σπίτι.

Ἐκεῖνο πού σώζει καί φτειάχνει καλά παιδιά εἶναι ἡ ζωὴ τῶν γονέων μέσα στό σπίτι. Οἱ γονεῖς πρέπει νά δοθοῦνε στήν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ. Πρέπει νά γίνουμε ἅγιοι κοντά στά παιδιά μέ τήν πραοτήτά τους, τήν ὑπομονή τους, τήν ἀγάπη τους. Νά βάζουμε κάθε μέρα νέα σειρά, νέα διάθεση, ἐνθουσιασμό κι ἀγάπη στά παιδιά. Καί ἡ χαρά πού θά τοὺς ἔλθει, ἡ ἀγιοσύνη πού θά τοὺς ἔχει ἐπισκεφθῆ, θά ἐξακοντίσει στά παιδιά τῆ Χάρη. Γιά τήν κακή συμπεριφορά τῶν παιδιῶν φταῖνε γενικά οἱ γονεῖς. Δέν τά σώζουν οὔτε οἱ συμβουλές οὔτε ἡ πειθαρχία οὔτε ἡ αὐστηρότητα. Ἄν δέν ἀγιάζονται οἱ γονεῖς, ἄν δέν ἀγωνίζονται, κάνουν μεγάλα λάθη καί μεταδίδουν τό κακό πού ἔχουν μέσα τους. **Ἄν οἱ γονεῖς δέν ζοῦν ζωὴ ἁγία, ἄν δέν μιλοῦν μέ ἀγάπη, ὁ Διάβολος ταλαιπωρεῖ τοὺς γονεῖς μέ τίς ἀντιδράσεις τῶν παιδιῶν.** Ἡ ἀγάπη, ἡ ὁμοψυχία, ἡ καλή συνεννόηση τῶν γονέων εἶναι ὅπρι πρέπει γιά τά παιδιά. Μεγάλη ἀσφάλεια καί σιγουριά.

Τά φερόσιματα τῶν παιδιῶν ἔχουν ἄμεση σχέση μέ τήν κατάσταση τῶν γονέων. Ὅταν τά παιδιά πληγώνονται ἀπ' τήν κακή μεταξύ τῶν γονέων τους συμπεριφορά, χάνουν δυνάμεις καί διάθεση νά προχωρήσουν στήν πρόοδο. Κακοχτίζονται καί τό οἰκοδόμημα τῆς ψυχῆς τους κινδυνεύει ἀπό στιγμή σέ στιγμή νά γκρεμισθῆ. Νά σās πώ καί δυό παραδείγματα.

Εἶχαν ἔλθει δυό κοπελίτσες ἀδελφές σ' ἐμένανε κι ἡ μιά εἶχε κάτι πολὺ ἄσχημα βιώματα καί μέ ρωτοῦσαν πού ὀφείλονται. Καί τοὺς εἶπα:

– Εἶναι ἀπ' τό σπίτι, ἀπ' τοὺς γονεῖς σας.

Κι ὅπως τήν «ἔδλεπα» τῆ μιά, λέω:

– Ἐσύ ἀπ' τῆ μητέρα σου τά ἔχεις κληρονομήσει αὐτά.

– Κι ὅμως, λέει, οἱ γονεῖς μας εἶναι τόσο τέλειοι ἄνθρωποι. Εἶναι Χριστιανοί, ἐξομολογοῦνται, μεταλαμβάνουν, πού, μπορεῖ νά πεῖ κανεῖς, ζήσαμε μέσα στή Θρησκεία. Ἐκτός ἄν φταίει ἡ Θρησκεία, ἀπαντάει ἐκεῖνη.

Τοὺς λέω:

– Τίποτε δέν πιστεύω ἀπ' αὐτά πού μοῦ λέτε. Ἐγώ ἔνα μόνο «βλέπω». Οἱ γονεῖς σας δέν τῆ ζοῦν τῆ χαρά τοῦ Χριστοῦ.

Πάνω σ' αὐτό ἡ ἄλλη εἶπε:

– Ἄκουσε, Μαρία. Καλά λέει ὁ Παππούλης, ἔχει δίκιο. Οἱ γονεῖς μας πᾶνε στὸν Πνευματικό, στήν Ἐξομολόγηση, στή Θεία Μετάληψη, νά... Ἀλλά εἶχαμε ποτέ εἰρήνη στό σπίτι; Ὁ πατέρας συνεχῶς γκρίνιαζε μέ τῆ μητέρα μας.* Διαρκῶς πότε ὁ ἕνας δέν ἔτρωγε, πότε ὁ ἄλλος δέν ἤθελε νά πᾶνε κάπου μαζί. Ἐχει δίκιο λοιπόν ὁ Παππούλης.

* Ἐλεγε σχετικὰ ὁ Γέροντας: «Οὔτε μιά φορὰ δέν πρέπει νά σās δοῦν τά παιδιά σας νά τακωνεσθε ἢ νά ὑψώνετε τὸν τόνο τῆς φωνῆς σας ὁ ἕνας στὸν ἄλλο!» (Βλ. Γ. Δ. Κρουστολάκη, ἔ.α., σ. 154).

– Πῶς τόν λένε τόν πατέρα σου; τήν ρωτάω.

Μοῦ εἶπε.

– Πῶς τήν λένε τή μητέρα σου;

Μοῦ εἶπε.

– Ἔ, λέω, μέ τή μητέρα σου δέν τά ἔχεις καθόλου καλά μέσα σου.

Ἀκοῦστε με τώρα. Τή στιγμή πού μοῦ ἔλεγαν τό ὄνομα, «ἔβλεπα» τόν πατέρα, «ἔδλεπα» τήν ψυχή του. Τή στιγμή πού μοῦ ἔλεγαν τό ὄνομα τῆς μητέρας, «ἔδλεπα» τή μητέρα κι «ἔδλεπα» πῶς κοίταξε ἡ κόρη τή μητέρα της. (Σημ. Π.Ο. «Ἔδλεπε» προορατικά, ἀγιοπνευματικά!).

Κάποια ἄλλη μέρα ἦλθε μιά μητέρα μέ τή μιά της κόρη καί μ' ἐπισκέφθηκαν. Ἦταν στενοχωρημένη. Ἐκλαιγε μέ λυγμούς. Ἐνοιωθε πολύ δυστυχισμένη.

– Τί ἔχεις; τή ρωτάω.

– Εἶμαι ἀπελπισμένη μέ τή μεγάλη μου κόρη, ἡ ὁποία ἔδωξε τόν ἄνδρα της ἀπ' τό σπίτι καί μᾶς παραπλανοῦσε λέγοντας πολλά ψέματα.

– Τί ψέματα; τῆς λέω.

– Ἐδῶξε πρό πολλοῦ τόν ἄνδρα της ἀπ' τό σπίτι καί δέν μᾶς εἶπε τίποτα. Τή ρωτούσαμε ἀπό τηλεφώνου: «Τί κάνει ὁ Στέλιος;». «Καλά, μᾶς ἀπαντοῦσε. Αὐτή τή στιγμή πῆγε νά πάρει ἐφημερίδα». Κάθε φορά εὐρισκε κάποια πρόφαση, ὥστε νά μὴν ὑποψιαστοῦμε τίποτε. Αὐτό κράτησε δύο χρόνια. Μᾶς τό ἐκρυβε, πού τόν εἶχε διώξει. Πρό ἡμερῶν τό μάθαμε ἀπ' τόν ἴδιο, πού τυχαῖα τόν συναντήσαμε.

Τῆς λέω λοιπόν:

– Ἐσύ φταίεις. Ἐσύ κι ὁ ἄνδρας σου. Καί πιό πολύ ἐσύ.

– Ἐγώ! πού ἀγαποῦσα τόσο τά παιδιά μου, πού δέν ἔδωγα ἀπ' τήν κουζίνα, πού δέν εἶχα προσωπική ζωή, πού τά ὀδηγοῦσα στό Θεό καί στήν Ἐκκλησία, πού τά συμβούλευα στό καλό. Πῶς φταίω ἐγώ;

Ἀπευθύνθηκα στήν ἄλλη κόρη, πού ἦταν παροῦσα:

– Ἐσύ τί λές;

– Ναί, μαμά. Ἐχει δίκιο ὁ Παππούλης. Ποτέ, μά ποτέ δέν φάγαμε γλυκό ψωμί ἀπ' τά μαλώματα, πού κάνατε μιά ζωή μέ τόν μπαμπά.

– Βλέπεis, πού ἔχω δίκιο; Ἐσεῖς φταίτε, ἐσεῖς τά τραυματίζετε τά παιδιά. Δέν φταῖνε ἐκεῖνα, ὑφίστανται ὅμως τίς συνέπειες.

Δημιουργεῖται μιά κατάσταση στήν ψυχή τῶν παιδιῶν ἐξαιτίας τῶν γονέων τους, πού ἀφήνει ἶχνη μέσα τους γιά ὅλη τους τή ζωή. Ἡ συμπεριφορά τους στή συνέχεια τῆς ζωῆς τους, ἡ σχέση μέ τοὺς ἄλλους ἔχουν ἄμεση ἐξάρτηση ἀπ' τά βιώματα πού φέρουν ἀπ' τά παιδικά τους χρόνια. Μεγαλώνουν, μορφώνονται, ἀλλά κατά βάθος δέν ἀλλάζουν. Αὐτό φαίνεται καί στίς πιό μικρές ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς. Ἐπί παραδείγματι, σοῦ συμβαίνει μιά λαίμαργία, νά θέλεις νά τρώεις. Πῆρες, ἔφαγες, βλέπεις κάτι ἄλλο, τό θέλεις κι ἐκεῖνο, τό θέλεις καί τ' ἄλλο. Αἰσθάνεσαι ὅτι πεινάεις, ὅτι ἅμα δέν φάεις, σέ πιάνει μιά λιγούρα, μιά τρεμούλα. Φοδᾶσαι ὅτι θ' ἀδυνατίσεις. Εἶναι κάτι ψυχολογικό, πού ἔχει ἐξήγηση. Μπορεῖ,

ας πούμε, νά μή γνώρισες πατέρα, νά μή γνώρισες μητέρα, νά είσαι στερημένος καί πεινασμένος, φτωχός κι αδύνατος. Κι αυτό από πνευματικό γεγονός εκδηλώνεται άντανακλαστικῶς ὡς αδυναμία τοῦ σώματος.

Στήν οἰκογένεια βρῖσκεται μεγάλο μέρος ἀπ' τήν εὐθύνη γιά τήν πνευματική κατάσταση τοῦ ἀνθρώπου. Γιά ν' ἀπαλλαγοῦν τά παιδιά ἀπό διάφορα ἐσωτερικά προβλήματα, δέν εἶναι ἀρκετές οἱ συμβουλές, οἱ ἐξαναγκασμοί, ἡ λογική κι οἱ ἀπειλές. Μάλλον γίνονται χειρότερα. **Ἡ διόρθωση γίνεται μέ τόν ἐξαγιασμό τῶν γονέων.** Γίνετε ἅγιοι καί δέν θά ἔχετε κανένα πρόβλημα μέ τά παιδιά σας. **Ἡ ἀγιότητα τῶν γονέων ἀταλλάσσει τά παιδιά ἀπ' τά προβλήματα.** Τά παιδιά θέλουν κοντά τους ἀνθρώπους ἁγίους, μέ πολλή ἀγάπη, πού δέν θά τά φοβερρίζουν οὔτε θά περιορίζονται στή διδασκαλία, ἀλλά θά δίνουν ἅγιο παράδειγμα καί προσευχή. Νά προσεύχεσθε οἱ γονεῖς σιωπηλά καί μέ τά χέρια ψηλά πρὸς τό Χριστό καί ν' ἀγκαλιάζετε τά παιδιά σας μυστικά. Κι ὅταν κάνουν ἀταξίες, νά παίρνετε κάποια παιδαγωγικά μέτρα, ἀλλά νά μήν τά πιέζετε. Κυρίως νά προσεύχεσθε.

Πολλές φορές οἱ γονεῖς, καί κυρίως ἡ μητέρα, πληγώνουν τό παιδί γι' ἀταξία πού ἔκανε καί τό μαλώνουν ἄδικα. Τότε αὐτό πληγώνεται. Ἀκόμη κι ἂν δέν τό μαλώσεις ἐξωτερικά καί μέσα σου τό μαλώσεις κι ἀγανακτήσεις ἢ τό κοιτάξεις ἄγρια, τό παιδί τό καταλαβαίνει. Νομίζει ὅτι ἡ μητέρα δέν τό ἀγαπάει. Ρωτάει τή μάνα:

– Μ' ἀγαπάεις, μαμά;

– Ναι, παιδί μου.

Ἄλλ' αὐτό δέν πείθεται. Ἐχει πληγωθῆ. Ἡ μητέρα τό ἀγαπάει, θά τό καϊδέψει μετά, ἀλλ' αὐτό θά κάνει τό κεφάλι πίσω. Δέν δέχεται τό χάδι, τό νομίζει ὑποκρισία, γιατί ἔχει πληγωθῆ.

3. Ἡ ὑπερπροστασία ἀφήνει ἀνώριμα τά παιδιά.

Ἐνα ἄλλο πάλι, πού βλάπτει τά παιδιά, εἶναι ἡ ὑπερπροστασία, δηλαδή ἡ ὑπερβολική φροντίδα, ἡ ὑπερβολική ἀγωνία καί τό ἄγχος τῶν γονέων. Ἀκοῦστε ἕνα περιστατικό.

Μιά μητέρα μοῦ παραπονιόταν ὅτι τό παιδάκι της, πέντε χρονῶν, δέν ὑπάκουε. Τῆς ἔλεγα, «ἐσύ φταίεις», ἀλλά δέν τό καταλάβαινε. Κάποια φορά πήγαμε μέ τή μητέρα αὐτή ἕναν περίπατο στή θάλασσα μέ τ' αὐτοκίνητό της. Εἶχε μαζί της καί τό παιδί. Σέ λίγο ὁ μικρός ξέφυγε ἀπ' τό χέρι της κι ἔτρεξε πρὸς τή θάλασσα. Ὑπῆρχε μάλιστα ἕνας σωρὸς ἀπό ἄμμο κι ἀπ' τήν πίσω πλευρά του ἀπότομα ἀπλωνόταν ἡ θάλασσα. Ἡ μητέρα ἀγκώθηκε, ἦταν ἔτοιμη νά φωνάξει, νά τρέξει, διότι εἶδε τόν μικρό στήν κορυφή τοῦ σωροῦ μ' ἀπλωμένα τά χέρια νά κάνει ἰσορροπία. Ἐγώ τήν καθισύχασα, τῆς εἶπα καί γύρισε τήν πλάτη πρὸς τό παιδί καί λίγο λοξά παρακολοουθοῦσα. Ὅταν ὁ μικρός ἀπελπίστηκε νά προκαλεῖ τή μητέρα του, γιά νά τήν τρομάξει καί νά φωνάξει, ὅπως συνήθως, σιγά-σιγά κατέβηκε ἡσυχος καί μᾶς πλησίασε. Αὐτό ἦταν! Τότε πήρε ἡ μητέρα τό μάθημα τῆς σωστῆς ἀγωγῆς.

Μιά άλλη μητέρα παραπονιόταν για τό μοναχογιό της ότι δέν έτρωγε όλα τά φαγητά καί κυρίως τό γιαούρτι. Ό μικρός θά ήταν περίπου τριῶν χρονῶν καί τήν παίδευε τή μάνα καθημερινά. Της λέω:

«Θά κάνεις τό έξις. Θ' αδειάσεις τό ψυγειό απ' όλα τά τρόφιμα. Θά τό γεμίσεις μέ ορισμένη ποσότητα γιαούρτι. Θά ταλαιπωρηθίτε καί οί γονεῖς για μερικές ημέρες. Ήλθε ή ώρα τοῦ φαγητοῦ; Θά δώσεις στόν Πέτρο γιαούρτι. Δέν θά τό φάει. Τό βράδι τό ίδιο, τήν άλλη μέρα τό ίδιο. ΞΕ, μετά θά πεινάσει, κάτι θά δοκιμάσει. Θά κλάψει, θά φωνάζει. Θά τά υποστήτε. Μετά θά τό φάει ευχαρίστως».

Έτσι συνέβηκε κι έγινε τό γιαούρτι τό καλύτερο φαγητό για τόν Πέτρο.

Δέν εἶναι δύσκολα αὐτά. Κι ὅμως πολλές μητέρες δέν τά καταφέρνουν καί δίνουν πολύ ἀρνητική ἀγωγή στά παιδιά τους. Μητέρες πού κάθονται πάνω απ' τά παιδιά τους συνεχῶς καί τά καταπιέζουν, δηλαδή τά υπερπροστατεύουν, ἀπέτυχαν στό ἔργο τους. Ἐνῶ πρέπει ν' ἀφήνεις τό παιδί μόνο του νά ενδιαφερθῆ για τήν πρόοδό του. Τότε θά πετύχεις. Όταν κάθεται συνεχῶς ἀπό πάνω τους, τά παιδιά ἀντιδρῶν. Ἀποκτοῦν κωθρότητα, μαλθακότητα καί συνήθως ἀποτυγχάνουν στή ζωή. Εἶναι ἕνα εἶδος υπερπροστασίας, πού ἀφήνει ἀνώριμα τά παιδιά.

Πρίν ἀπό λίγες ημέρες ἦλθε ἀπελπισμένη μιá μητέρα για τίς συνεχεῖς ἀποτυχίες τοῦ γιοῦ της σίς εισιτήριες ἐξετάσεις για τό Πανεπιστήμιο. Ἄριστος μαθητής στό Δημοτικό, ἄριστος στό Γυμνάσιο, ἄριστος στό Λύκειο. Στή συνέχεια ἀποτυχίες, ἀδιαφορία τοῦ παιδιοῦ, ἀντιδράσεις περιέργες.

«Ἐσύ φταίεις, τῆς λέω τῆς μάνας, κι εἶσαι καί μορφωμένη. Τί θά ἔκανε τό παιδί; Πίεση, πίεση, πίεση όλα τά χρόνια, “νά εἶσαι πρῶτος, νά μήν μᾶς ντροπιάσεις, νά γίνεις μεγάλος στήν κοινωνία...”. Τώρα κλώτσησε, δέν θέλει τίποτε. Νά σταματήσεις αὐτή τήν καταπίεση καί τήν υπερπροστασία καί θά δεις πού τό παιδί τότε θά ἰσορροπήσει. Τότε θά προχωρήσει, ὅταν τ' ἀφήσεις ἐλεύθερο».

4. Τό παιδί θέλει κοντά του ἀνθρώπους θερμῆς προσευχῆς.*

Τό παιδί θέλει κοντά του ἀνθρώπους θερμῆς προσευχῆς. Ὅχι ν' ἀρκεῖται ή μητέρα στό αἰσθητό χάδι για τό παιδί της, ἀλλά νά προσφέρει συγχρόνως καί τό χάδι τῆς προσευχῆς. Τό παιδί αισθάνεται στό βάθος τῆς ψυχῆς του τό πνευματικό χάδι, πού μυστικά στέλνει ή μητέρα του, καί ἔλκεται πρὸς αὐτήν. Νοιώθει ἀσφάλεια, σιγουριά, ὅταν ή μητέρα μέ τή συνεχή, τήν ἐπίμονη καί θερμή προσευχή της ἀγκαλιάζει τό παιδί της μυστικά καί τό ἐλευθερώνει απ' ὅτι τό σφίγγει.

Οἱ μητέρες ξέρουν νά ἀγχώνονται, νά συμβουλεύουν, νά λένε πολλά, ἀλλά δέν ἔμαθαν νά προσεύχονται. Οἱ πολλές συμβουλές καί ὑποδείξεις κάνουν πολύ κακό. **Ὅχι πολλά λόγια στά παιδιά. Τά λόγια χτυπάνε στ' αὐτιά, ἐνῶ**

* Βλ. καί τό σχετικό ἄρθρο τοῦ λογιου Μοναχοῦ Ἀρσενίου Βλαργόφτη, Δρ Θ.-π. Φ., στό πολύ καλό τριμηνιαῖο Περιοδικό «Παρακαταθήκη», τεῦχος 29, Μάρτ.-Ἀπρίλ. 2003, σελ. 6-11: «Ἡ προσευχή ὡς βίωμα τῶν γονέων καί μέσον διαπαιδαγωγίσεως τῶν παιδιῶν». (Ἡ «Παρακαταθήκη» ἀποστέλλεται δωρεάν. Διεύθυνσή της: Τ.Θ. 18407 - 540 03 ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ).

ἡ προσευχή πηγαίνει στην καρδιά. Προσευχή χρειάζεται, μέ πίστη, δίχως ἄγχος, ἀλλά καί καλό παράδειγμα.

Κάποια μέρα ἦλθε ἐδῶ στό Μοναστήρι μιά μητέρα ἀπελπισμένη γιά τό γιό της, τό Πῶργο. Ἦταν πολύ «μπερδεμένος». Γύριζε ἀργά τή νύχτα μέ παρέες ὄχι καλές. Ἡ κατάστασή του κάθε μέρα χειροτέρευε. Ἀγωνία, κλάματα ἤ μητέρα.

Τῆς λέω:

– Τίποτε, μιλιὰ ἐσύ, μόνο προσευχή.

Βάλαμε στίς δέκα μέ δέκα καί τέταρτο τό βράδι κοινή ὥρα προσευχῆς. Τῆς εἶπα νά μή μιλάει καί ν' ἀφήσει τό γιό της νά θγαίνει ὅτι ὥρα θέλει, νά μή ρωτάει «τί ὥρα ἦταν πού ἦλθες» κλπ., ἀλλά νά τοῦ λέει ἔτσι, μέ πολλή ἀγάπη: «Φάε, Γιῶργο μου, στό ψυγεῖο σοῦ ἔχουμε ἀφήσει φαγητό». Καί νά μήν τοῦ λέει τίποτε ἄλλο. Γενικῶς νά τοῦ φέρεται μέ ἀγάπη καί νά μήν ἀφήνει τήν προσευχή.

Ἡ μητέρα ἄρχισε νά τά ἐφαρμόζει, ὅποτε περάσανε καμιά εἰκοσαριά ἡμέρες καί τῆς λέει:

– Μάνα, γιατί δέν μοῦ μιλάεις;

– Γιῶργο μου, ἐγώ δέν σοῦ μιλάω;

– Μάνα, κάτι ἔχεις μαζί μου. Δέν μοῦ μιλάεις.

– Περίεργο πράγμα εἶναι αὐτό πού μοῦ λές, Γιῶργο μου. Πῶς δέν σοῦ μιλάω; Νά, τώρα δέν σοῦ μιλάω; Τί θέλεις νά σοῦ πῶ;

Κι ὁ Γιῶργος δέν τῆς ἀπάντησε. Μετά ἦλθε στό Μοναστήρι ἡ μητέρα καί μοῦ λέει:

– Γέροντα, τί ἦταν αὐτό πού μοῦ εἶπε τό παιδί;

– Ἐπέτυχε ἡ μέθοδός μας!

– Ποιά μέθοδος;

– Πού σᾶς εἶπα νά μήν τοῦ μιλάτε, νά κάνετε μόνο προσευχή μυστικά καί τό παιδί θά συνέλθει.

– Λέτε νά εἶναι αὐτό;

– Αὐτό εἶναι, τῆς λέω. Θέλει νά τοῦ κάνεις τήν παρατήρηση: «Ποῦ ἦσουν, τί ἔκανες;». Καί αὐτός νά φωνάζει, ν' ἀντιδράει καί νά ἔρχεται ἀκόμη πιό ἀργά.

– Πῶ, πῶ! λέει. Τί μυστήρια κρύβονται!

– Τό κατάλαβες; Ἐφόσον σοῦ μιλάει ἡ κατάσταση. Αὐτός σέ βασάνιζε, γιατί ἤθελε νά τόν μαλώνεις, γιά νά κάνει τά σκέρτσα του. Δέν τόν μαλώνεις, στενοχωρεῖται. Ἄντί νά στενοχωρεῖσαι ἐσύ, ὅταν κάνει αὐτός τά δικά του, τώρα, πού δέν στενοχωρεῖσαι ἐσύ καί δείχνεις ἀπάθεια, στενοχωρεῖται αὐτός.

Μιά μέρα ὁ Γιῶργος τούς ἀνακοίνωσε στό σπίτι ὅτι φεύγει, ἀφήνει τή δουλειά του καί πάει γιά τόν Καναδά. Εἶχε πει καί σ' ἀφεντικό του: «Φεύγω, θρές ἄλλον νά μ' ἀντικαταστήσει στή δουλειά». Ἐγώ ἐν τῷ μεταξύ εἶπα στούς γονεῖς:

– Ἐμεῖς θά κάνουμε προσευχή.

– Μά εἶναι ἔτοιμος... Θά τόν βουτήξω! λέει ὁ πατέρας του.

- Όχι, μὴν τὸν πειράξεις, τοῦ λέω.

- Μὰ φεύγει τὸ παιδί, Γέροντα!

Λέω:

- Ἄς φεύγει. Ἐσεῖς νὰ ἐπιδοθῆτε στὴν προσευχή κι ἐγὼ μαζί σας.

Μετὰ δύο-τρεῖς μέρες, ἦταν Κυριακή, πρωί-πρωί ὁ Γιώργος τοὺς λέει:

- Ἐγὼ φεύγω, θὰ πάω μὲ τοὺς φίλους μου.

- Καλά, ὅπως θέλεις, τοῦ λένε.

Ἐφυγε. Πῆρε τοὺς φίλους του, δύο κοπέλλες καὶ δύο ἀγόρια, νοικιάσανε ἓνα αὐτοκίνητο καὶ ξεκινήσανε γιὰ τὴ Χαλκίδα. Πήγανε ἀπὸ δῶ, ἀπὸ κεῖ... Μετὰ πήγανε στὸν Ἅγιο Ἰωάννη τὸ Ρῶσο κι ἀπὸ κεῖ τραβήξανε Μαντουδί, Ἅγια Ἄννα, πέρα στὰ Βασιλικά. Πήγανε καὶ κάνανε μπάνιο στὸ Αἰγαῖο Πέλαγος, φάγανε, ἤπιανε, γλεντήσανε. Μετὰ πήρανε τὸ δρόμο τῆς ἐπιστροφῆς. Εἶχε σουρουπώσει. Ὁ Πῶργος ὀδηγοῦσε. Ἐκεῖ, στὴν Ἅγια Ἄννα, χτυπάει τ' αὐτοκίνητο στὸ ἀγκωνάρι ἐνὸς σπιτιοῦ. Τὸ στραπατσάρισαν. Τί νὰ κάνουνε τώρα; Τὸ πήρανε σιγά-σιγά καὶ τὸ φέρανε στὴν Ἀθήνα.

Ἐφτασε πρωί-πρωί, νύχτα, στὸ σπίτι. Δέν τοῦ εἶπαν τίποτα οἱ γονεῖς. Αὐτὸς ἔπесе καὶ κοιμήθηκε. Μετὰ τὸν ὕπνο σηκώθηκε καὶ λέει:

- Πατέρα, αὐτὸ κι αὐτό... Τώρα πρέπει νὰ φτιάξουμε τ' αὐτοκίνητο κι ἔχει πολλά λεφτά.

Τοῦ λέει:

- Παιδί μου, ἐσύ ξέρεις. Ἐγὼ ἔχω χρέη, ἔχω τίς ἀδελφές σου... Τί θὰ γίνουμε;

- Τί νὰ κάνω, πατέρα;

- Ὅτι θέλεις κάνε. Μεγάλος εἶσαι, μυαλό ἔχεις. Σύρε στὸν Καναδά νὰ κάνεις λεφτά, νά...

- Δέν μπορῶ, τοῦ λέει. Πρέπει νὰ τὸ φτιάξουμε τώρα.

- Δέν ξέρω, τοῦ λέει. Κανόνισε.

Λοιπὸν, βλέποντας ἔτσι τὸν πατέρα, ἔφυγε. Πάει, βρῖσκει τ' ἀφεντικό του. Λέει:

- Ἀφεντικό, αὐτὸ κι αὐτὸ ἔπαθα. Δέν θὰ φύγω. Μὴν παίρνεις ἄλλονε.

Τοῦ λέει ἐκεῖνος:

- Καλά, καλά, παιδί μου.

- Ναί, ἀλλὰ θέλω λεφτά.

- Ναί, ἀλλὰ ἐσύ θέλεις νὰ φύγεις. Πρέπει νὰ μοῦ ὑπογράψει ὁ πατέρας σου.

- Ἐγὼ θὰ σοῦ ὑπογράψω. Ὁ πατέρας μου δέν ἀνακατεύεται. Μοῦ τὸ εἶπε. Ἐγὼ θὰ δουλέψω καὶ θὰ σ' τὰ δώσω.

Δέν εἶναι θαῦμα τοῦ Θεοῦ αὐτό;

Ὅταν ξαναῆλθε ἡ μητέρα, τῆς εἶπα:

- Ἐπέτυχε ὁ τρόπος πού μεταχειριστήκαμε καὶ ἡ προσευχή μας εἰσακούστηκε στὸ Θεό. Καὶ τὸ δυστύχημα ἦταν ἀπ' τὸ Θεό καὶ τώρα τὸ παιδί θὰ μείνει στὸ σπίτι καὶ θὰ σωφρονιστῆ.

Ἐτσι ἔγινε μὲ τὴν προσευχή μας. Ἐγινε θαῦμα. Κάνανε νηστεία καὶ προσευχή καὶ σιωπή οἱ γονεῖς καὶ πέτυχαν. Ἐπειτα ἀπὸ καιρὸ ἦλθε τὸ παι-

δί και μέ η̄ρε, χωρίς νά τοῦ πει γιά μένα κανείς ἀπ' τοὺς δικούς του. Ὁ Παῦρος ἔγινε πολὺ καλὸς και εἶναι τώρα στήν Ἀεροπορία. Καί ἔκανε και ὄραία οικογένεια.

5. Πολλή προσευχή και λίγα λόγια στά παιδιά.

Ἔλα ἀπ' τήν προσευχή, τή σιωπή και τήν ἀγάπη γίνονται. Καταλάβατε τά ἀποτελέσματα τῆς προσευχῆς; Ἀγάπη ἐν προσευχῇ, ἐν Χριστῷ ἀγάπη. Αὐτή ὠφελεῖ πραγματικά. Ἔσο θ' ἀγαπᾶτε τά παιδιά μέ τήν ἀνθρώπινη ἀγάπη, πού εἶναι συχνά παθολογική, τόσο θά μπερδεύονται, τόσο ἡ συμπεριφορά τους θά εἶναι ἀρνητική. Ἔταν ὅμως ἡ ἀγάπη σας θά εἶναι μεταξὺ σας και πρὸς τά παιδιά χριστιανική και ἀγία, τότε δέν θά ἔχετε κανένα πρόβλημα. Ἔ ἀγιότητα τῶν γονέων σώζει τά παιδιά. Γιά νά γίνει αὐτό, πρέπει νά ἐπιδράσει ἡ θεία Χάρη στίς ψυχές τῶν γονέων. Κανείς δέν ἀγιάζεται μόνος του. Ἔ ἴδια ἡ θεία Χάρη μετά θά φωτίσει, θά θερμάνει και θά ζωογονήσει τίς ψυχές τῶν παιδιῶν.

Πολλές φορές μοῦ τηλεφωνοῦν κι ἀπό τό ἐξωτερικό και μέ ρωτοῦν γιά τά παιδιά τους και γι' ἄλλα θέματα. Μέ πήρε λοιπόν σήμερα ἀπ' τό Μιλάνο μιὰ μητέρα και μέ ρώτησε πῶς νά φέρεται στά παιδιά της. Τῆς εἶπα τά ἔξης:

«Νά προσεύχεσαι. Κι ὅταν πρέπει νά μιλάεις στά παιδιά, νά μιλάεις μέ ἀγάπη. Πιὸ πολὺ νά κάνεις προσευχή και λίγα λόγια νά τοὺς λές. Πολλή προσευχή και λίγα λόγια σέ ὄλους. Νά μή γινόμαστε ἐνοχλητικοί, ἀλλά νά προσευχομάστε μυστικά και μετά νά μιλάμε. Κι ὁ Θεός θά μᾶς βεβαιώνει μέσα μας, ἂν ἡ ὁμιλία μας εἶναι δεκτή στοὺς ἄλλους. Ἔν δέν εἶναι πάλι, δέν θά μιλάμε. Θά προσευχομάστε μυστικά μόνο. Διότι μέ τό νά μιλάμε γινόμαστε ἐνοχλητικοί και κάνουμε τοὺς ἄλλους ν' ἀντιδροῦν και καμιά φορά ν' ἀγανακτοῦν. Γι' αὐτό πιὸ καλά εἶναι νά τά λέει κανείς μυστικά στήν καρδιά τῶν ἄλλων μέσω τῆς μυστικῆς προσευχῆς, παρά στ' αὐτί τους.

»Ἄκου νά σοῦ πῶ: νά προσεύχεσαι και μετά νά μιλάεις. Ἔτοι νά κάνεις στά παιδιά σου. Ἔμα διαρκῶς τοὺς δίνεις συμβουλές, θά γίνεις βαρετή. Κι ὅταν θά μεγαλώσουν, θά αισθάνονται ἕνα εἶδος καταπιέσεως. Νά προτιμάεις λοιπόν τήν προσευχή. Νά τοὺς μιλάεις μέ τήν προσευχή. Νά τά λέεις στό Θεό κι ὁ Θεός θά τά λέει μέσα τους. Δηλαδή δέν πρέπει νά συμβουλεύεις τά παιδιά σου ἔτσι, μέ φωνή πού νά τήν ἀκοῦνε τ' αὐτιά τους. Μπορεῖς νά τό κάνεις κι αὐτό, ἀλλά προπάντων πρέπει νά μιλάεις γιά τά παιδιά σου στό Θεό. Νά λέεις: «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, φώτισε τά παιδάκια μου. Ἔγώ σ' Ἔσένανε τά ἀναθέτω. Ἔσύ μοῦ τά ἔδωσες, μά κι ἐγώ εἶμαι ἀδύναμη, δέν μπορῶ νά τά κατατοπίσω. Γι' αὐτό, Σέ παρακαλῶ, φώτισέ τα». Κι ὁ Θεός θά τοὺς μιλάει και θά λένε: «ἜΩχ, δέν ἔπρεπε νά στενοχωρήσω τή μαμά μ' αὐτό πού ἔκανα!». Κι αὐτό θά βγαίνει ἀπό μέσα τους μέ τή Χάρη τοῦ Θεοῦ».

Αὐτό εἶναι τό τέλειο. Νά μιλάει ἡ μητέρα στό Θεό κι ὁ Θεός νά μιλάει στό παιδί. Ἔν δέν γίνει ἔτσι, πές, πές, πές... ὄλο «ἀπ' τ' αὐτί», στό

τέλος γίνεται ένα είδος καταπίεσεως. Κι όταν τό παιδί μεγαλώσει, αρχίζει πλέον νά αντιδράει, δηλαδή νά εκδικείται τρόπον τινά τόν πατέρα του, τή μητέρα του, πού τό καταπίεσαν. Ἐνῶ ένα εἶναι τό τέλειο· νά μιλάει ἤ ἐν Χριστῷ ἀγάπη καί ἡ ἀγιοσύνη τοῦ πατέρα καί τῆς μητέρας. Ἡ ἀκτινοβολία τῆς ἀγιοσύνης καί ὄχι τῆς ἀνθρώπινης προσπάθειας κάνει τά παιδιά καλά.

Ὅταν τά παιδιά εἶναι τραυματισμένα καί πληγωμένα ἀπό κάποιο σοβαρό ζήτημα, νά μήν ἐπηρεάζεσθε πού ἀντιδρῶν καί μιλοῦν ἄσχημα. Στήν πραγματικότητα δέν τό θέλουν, ἀλλά δέν μποροῦν νά κάνουν ἄλλιως στίς δύσκολες στιγμές. Μετά μετανοιώνουν. Ἄν ὅμως ἐσεῖς ἐκνευριστῆτε καί θυμώσετε, γίνεστε ένα μέ τόν Πονηρό καί σᾶς παίζει ὄλους.

6. Ἡ ἀγιότητα τῶν γονέων εἶναι ἡ καλύτερη ἐν Κυρίῳ ἀγωγή.

Νά βλέπουμε τό Θεό στό πρόσωπο τῶν παιδιῶν καί νά δώσουμε τήν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ στά παιδιά. Νά μάθουν καί τά παιδιά νά προσεύχονται. Γιά νά προσεύχονται τά παιδιά, πρέπει νά ἔχουν αἶμα προσευχομένων γονέων. Ἐδῶ πέφτουν ἔξω μερικοί καί λένε: «ἐφόσον οἱ γονεῖς προσεύχονται, εἶναι εὐσεβεῖς, μελετοῦν τήν Ἁγία Γραφή καί τά παιδιά τά ἀνέθρεψαν “ἐν παιδείᾳ καί νοουθεσίᾳ Κυρίου” (Ἐφεσ. 6, 4), ἐπόμενο εἶναι νά γίνουν καλά παιδιά». Ὅριστε ὅμως πού βλέπουμε ἀντίθετα ἀποτελέσματα λόγῳ τῆς καταπίεσεως.

Δέν εἶναι ἀρετό νά εἶναι οἱ γονεῖς εὐσεβεῖς. Πρέπει νά μήν καταπιέξουν τά παιδιά, γιά νά τά κάνουν καλά μέ τή βία. Εἶναι δυνατό νά διώξουμε τά παιδιά ἀπ' τό Χριστό, ὅταν ἀκολουθοῦμε τά τῆς Θρησκείας μέ ἐγωισμό. Τά παιδιά δέν θέλουν καταπίεση. Μήν τά ἐξαναγκάζετε νά σᾶς ἀκολουθήσουν στήν Ἐκκλησία. Μπορεῖτε νά πείτε: «Ὅποιος θέλει μπορεῖ νά ἔλθει τώρα μαζί μου ἢ ἀργότερα». Ἀφήστε νά μιλήσει στίς ψυχές τους ὁ Θεός. Ἡ αἰτία πού μερικῶν εὐσεβῶν γονέων τά παιδιά, ὅταν μεγαλώσουν, γίνονται ἀτίθασα καί ἀφήνουν καί τήν Ἐκκλησία καί ὅλα καί τρέχουν ἀλλοῦ νά ικανοποιηθοῦν, εἶναι αὐτή ἡ καταπίεση, πού τοὺς ἀσκοῦν οἱ «καλοὶ» γονεῖς. Οἱ τάχα «εὐσεβεῖς» γονεῖς, πού εἶχαν τή φροντίδα νά κάνουν τά παιδιά τους «καλοὺς Χριστιανούς», μ' αὐτή τήν ἀγάπη τους, τήν ἀνθρώπινη, τά καταπίεσαν καί ἔγινε τό ἀντίθετο. Πιέζονται δηλαδή, ὅταν εἶναι μικρά τά παιδιά, καί ὅταν γίνουν δεκαεξί χρονῶν, δεκαεπτὰ ἢ δεκαοκτώ, φτάνουν στό ἀντίθετο ἀποτέλεσμα. Ἀρχίζουν ἀπό ἀντίδραση νά πηγαίνουν μέ παλιοπαρέες καί νά λένε παλιόλογα.

Ἐνῶ, ὅταν ἀναπτύσσονται μέσα στήν ἐλευθερία, βλέποντας συγχρόνως τό καλό παράδειγμα τῶν μεγάλων, χαιρόμαστε νά τά βλέπουμε. Αὐτό εἶναι τό μυστικό, νά εἶσαι καλός, νά εἶσαι ἅγιος, γιά νά ἐμπνέεις, νά ἀκτινοβολεῖς. Ἡ ζωὴ τῶν παιδιῶν φαίνεται νά ἐπηρεάζεται ἀπ' τήν ἀκτινοβολία τῶν γονέων. Ἐπιμένουν οἱ γονεῖς: «Ἄντε νά ἐξομολογηθῆς, ἄντε νά μεταλάβεις, ἄντε νά κάνεις ἐκεῖνο...». Τίποτε δέν γίνεται. Ἐνῶ βλέπει ἐσένα, αὐτό πού ζεῖς, αὐτό καί ἀκτινοβολεῖς. Ἀκτινοβολεῖ ὁ Χριστός μέσα σου; Αὐτό πηγαίνει στό παιδί σου. Ἐκεῖ βρίσκεται τό μυστικό. Κι ἂν γί-

νει αυτό, όταν τό παιδί εἶναι μικρό στήν ἡλικία, δέν θά χρειαστῆ νά κοπιάσει πολύ, ὅταν μεγαλώσει. Πάνω σ' αὐτό τό θέμα ἀκριβῶς ὁ σοφός Σολομών χρησιμοποιεῖ μιᾶ ὠραιότατη εἰκόνα, τονίζοντας τή σημασία πού ἔχει τό καλό ξεκίνημα, ἡ καλή ἀρχή, τό καλό θεμέλιο. Λέει σ' ἕνα σημεῖο: «Ὁ ὀρθόσας πρὸς αὐτήν (τὴν σοφίαν) οὐ κοπιάσει πάρεδρον γὰρ εὐρήσει τῶν πυλῶν αὐτοῦ» (Σοφ. Σολομ. 6, 14). «Ὁ ὀρθρος πρὸς αὐτήν» εἶναι ἡ ἀπό νεαρά ἡλικία ἀπασχόληση μέ αὐτήν, τή σοφία. **Σοφία εἶναι ὁ Χριστός.** Ἡ λέξη «πάρεδρος» σημαίνει βρίσκεται πλησίον.

Ὅταν οἱ γονεῖς εἶναι ἄγιοι καί τό μεταδώσουν αὐτό στό παιδί καί τοῦ δώσουν ἀγωγή ἐν Κυρίῳ, τότε τό παιδί, ὅτι ἐπιδράσεις κακές κι ἂν ἔχει ἀπ' τό περιβάλλον του, δέν ἐπηρεάζεται, διότι «ἔξω ἀπ' τὴν πόρτα του» θά βρίσκεται ἡ Σοφία, ὁ Χριστός. Δέν θά κοπιάσει γιά νά τὴν ἀποκτήσει. Φαίνεται πολύ δύσκολο νά γίνεις καλός, ἀλλά στήν πραγματικότητα εἶναι πολύ εὐκόλο, ὅταν ἀπό μικρός ξεκινήσεις μέ καλά διώματα. Μεγαλώνοντας δέν χρειάζεται κόπος, τό ἔχεις μέσα σου τό καλό, τό ζεῖς. Δέν κοπιᾶς, τό ἔχεις ζήσει, εἶναι περιουσία σου, πού τὴ διατηρεῖς, ἂν προσέξεις, σέ ὅλη σου τὴ ζωή.

7. (Οἱ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ) μέ τὴν προσευχὴ καί τὴν ἀγιοσύνη μπορεῖτε νά βοηθήσετε καί τὰ παιδιά στό Σχολεῖο.

Αὐτό πού γίνεται μέ τοὺς γονεῖς, μπορεῖ νά γίνει καί μέ τοὺς ἐκπαιδευτικούς. Μέ τὴν προσευχὴ καί τὴν ἀγιοσύνη μπορεῖτε νά βοηθήσετε καί τὰ παιδιά στό Σχολεῖο. Μπορεῖ νά τὰ ἐπισκιάσει ἡ Χάρη τοῦ Θεοῦ καί νά γίνουν καλά. Μὴν προσπαθεῖτε μέ ἀνθρώπινους τρόπους νά διορθώσετε κακές καταστάσεις. Δέν ἔρχεται ἔτσι κανένα καλό ἀποτέλεσμα. Μόνο μέ τὴν προσευχὴ θά φέρετε ἀποτέλεσμα. Νά επικαλεσθε τὴ θεία Χάρη γιά ὅλους. Νά πάει ἡ θεία Χάρη μέσα στήν ψυχὴ τους καί νά τοὺς ἀλλοιώσει. Αὐτό θά πεῖ Χριστιανός.

Ἔσεῖς οἱ ἐκπαιδευτικοὶ μυστικά, χωρὶς νά τό καταλαβαίνετε, μεταδίδετε στά παιδιά τό ἄγχος καί τὰ ἐπηρεάζετε. Μέ τὴν πίστη φεύγει τό ἄγχος. Τί λέμε; «Καὶ πᾶσαν τὴν ζωὴν ἡμῶν Χριστῷ τῷ Θεῷ παραθέμεθα» (θ. Λειτουργία).

Ν' ἀνταποκρίνεσθε στήν ἀγάπη τῶν παιδιῶν μέ διάκριση. Ἔτσι, ἅμα σᾶς ἀγαπήσουν, θά μπορέσετε νά τὰ ὀδηγήσετε κοντά στό Χριστό. Θά γίνετε ἐσεῖς τό μέσο. Ἡ ἀγάπη σας νά εἶναι ἀληθινή, νά μὴν τ' ἀγαπᾶτε ἀνθρώπινα, ὅπως κάνουν συνήθως οἱ γονεῖς. Δέν τὰ βοηθᾶτε. Ἀγάπη ἐν προσευχῇ, ἐν Χριστῷ ἀγάπη, αὐτὴ ὠφελεῖ πραγματικά. Κάθε παιδί πού βλέπετε, νά προσεύχεσθε γι' αὐτό. Κι ὁ Θεός θά στέλνει τὴ Χάρη Του καί θά τό ἐνώνει μαζί Του. Προτοῦ μπῆτε στήν τάξη, καί εἰδικά σέ δύσκολα τμήματα, νά λέτε τὴν εὐχή. «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ...». Μπαίνοντας ν' ἀγκαλιάζετε μέ τό βλέμμα σας ὅλα τὰ παιδιά, νά προσεύχεσθε καί μετὰ νά μιλάτε προσφέροντας ὅλο σας τόν ἑαυτό. Κάνοντας αὐτὴ τὴν προσφορὰ ἐν Χριστῷ, θά χαίρεσθε. Ἔτσι θ' ἀγαπάζεσθε κι ἐσεῖς καί τὰ παιδιά. Θά ζεῖτε μέ-

σα στην αγάπη του Χριστού και στην Έκκλησία, διότι θά γίνεσθε καλοί μέσα στην εργασία.

Ἄν κάποιος μαθητής δημιουργήσει πρόβλημα, κάντε πρώτα μιὰ γενική παρατήρηση λέγοντας:

«Παιδιά, ἐδῶ ἤλθαμε γιὰ μάθημα, γιὰ σοβαρή δουλειά. Βρίσκομαι κοντά σας, γιὰ νά σᾶς βοηθήσω. Κι ἐσεῖς κουράζεσθε, γιὰ νά πετύχετε στή ζωή. Κι ἐγώ, πού σᾶς ἀγαπῶ πάρα πολύ, κοιπιᾶζω. Γι' αὐτό, σᾶς παρακαλῶ, νά κάνετε ἡσυχία, γιὰ νά πετύχουμε τό σκοπό μας».

Δέν θά κοιτάζετε αὐτόν πού παραφέρθηκε. Ἄν συνεχίσει, ἀπευθύνεσθε στόν ἴδιο, ὄχι μέ θυμό, ἀλλά σοβαρά καί σταθερά. Θά προσέχετε νά ἐπιβάλλεσθε στήν τάξη, γιὰ νά μπορεῖτε νά ἐπιδράσετε καί στίς ψυχές τους. Δέν φταῖνε τά παιδιά, πού εἶναι δύσκολα. Αὐτό ὀφείλεται στούς μεγάλους.

Στά παιδιά νά μὴ λέτε πολλά γιὰ τό Χριστό, γιὰ τό Θεό, ἀλλά νά προσεύχεσθε στό Θεό γιὰ τά παιδιά. Τά λόγια χτυποῦν στί' αὐτιά, ἐνῶ ἡ προσευχή πηγαίνει στήν καρδιά. Ἀκοῦστε ἓνα μυστικό.

Τήν πρώτη ἡμέρα πού θά μπήτε στήν τάξη, νά μὴν κάνετε μάθημα. Νά τούς μιλήσετε ὥραϊα. Μία-μία τίς λέξεις. Νά φερθῆτε μέ ἀγάπη στά παιδιά. Στήν ἀρχή νά μὴν τούς μιλήσετε καθόλου περί Θεοῦ, οὔτε περί ψυχῆς. Ἄλλη φορά αὐτά, ἀργότερα. Τήν ἡμέρα ὅμως πού θά τούς μιλήσετε γιὰ τό Θεό, θά προετοιμαστήτε καλά καί θά τούς πεῖτε:

– Ὑπάρχει ἓνα θέμα, γιὰ τό ὁποῖο πολλοί ἀμφιβάλλουν. Εἶναι τό θέμα «Θεός». Τί γνώμη ἔχετε;

Ἔπειτα συζήτηση. Ἄλλη ἡμέρα τό θέμα «ψυχή».

– Ὑπάρχει ψυχή;

Ἔπειτα νά μιλήσετε γιὰ τό «κακό» ἀπό πλευρᾶς φιλοσοφικῆς. Νά τούς πεῖτε ὅτι ἔχουμε δύο ἑαυτούς, τόν καλό καί τόν κακό. Πρέπει νά καλλιεργήσουμε τόν καλό. Αὐτός θέλει τήν πρόοδο, τήν καλοσύνη, τήν ἀγάπη. Αὐτόν πρέπει νά ξυπνίσουμε, γιὰ νά γίνουμε ἄνθρωποι σωστοί στήν κοινωνία. Νά θυμηθῆτε ἐκεῖνο: «*Ψυχή μου, ψυχή μου, ἀνάστα τί καθύδεις;*» (Κοντάκιον Μεγάλου Κανόνος). Νά μὴν τούς τά πεῖτε ὅμως ἔτσι, ἀλλά μέ ἄλλα λόγια, περίπου ἔτσι:

«Παιδιά, νά εἰσθε ξύπνιοι γιὰ τή μόρφωση, γιὰ τό καλό, γιὰ τήν ἀγάπη. Μόνο ἡ ἀγάπη τά κάνει ὅλα ὁμορφα καί γεμίζει ἡ ζωή μας κι ἀποκτάει νόημα. Ὁ κακός ἑαυτός θέλει τήν τεμπελιά, τήν ἀδιαφορία. Ἄλλ' αὐτό κάνει ἄνοστη τή ζωή, χωρίς νόημα κι ὁμορφιά».

Ἦ ὅλα ὅμως αὐτά θέλουν προετοιμασία. Ἡ ἀγάπη ἀπαιτεῖ θυσίες καί πολύ συχνά καί θυσία χρόνου. Νά δίνετε τήν πρώτη θέση στήν κατάρτιση, γιὰ νά εἰστε ἔτοιμοι νά τούς προσφέρετε. Νά εἰστε ἔτοιμοι κι ὅλα νά τά λέτε μέ ἀγάπη καί προπάντων μέ χαρά. Νά τούς δείχνετε ὅλη σας τήν ἀγάπη καί νά ξέρετε τί θέλετε καί τί λέτε. Ἀλλά θέλει καί τέχνη πῶς θά φερθῆτε στά παιδιά. Πάνω σ' αὐτό εἶχα ἀκούσει κάτι χαριτωμένο. Προσέξτε το.

Κάποιος δάσκαλος, εὐχαριστημένος ἀπ' ὅλα τά παιδιά, ὑπέφερε ἀπ' τίς ἀταξίες κάποιου μαθητῆ κι ἤθελε νά τόν ἀποβάλει ἀπ' τό Σχολεῖο. Ἐν τῷ

μεταξύ ἦλθε νέος δάσκαλος κι ἀνέλαβε τήν τάξη. Πιά τό συγκεκριμένο μαθητή πήρε τίς σχετικές πληροφορίες. Ὁ καινούργιος μαθαίνοντας γιά τόν μαθητή ὅτι εἶχε πάθος γιά τό ποδήλατο, τή δεύτερη ἡμέρα, ὅταν μπῆκε στήν τάξη, εἶπε:

– Παιδιά, ἔχω μιά στενοχώρια. Κάθομαι μακριά καί τά πόδια μου μέ πονοῦν νά περπατῶ καί θέλω νά χρησιμοποιήσω ποδήλατο, ἀλλά δέν ξέρω νά τό κινῶ. Ξέρει κανεῖς νά μέ μάθει;

Πετάγεται λοιπόν ὁ ἄτακτος.

– Ἐγώ, λέει, θά σᾶς μάθω.

– Ξέρεis;

– Ναι, ξέρω.

Κι ἀπό τότε γίνανε πολύ καλοί φίλοι, μέχρι πού στενοχωρέθηκε ὁ παλιός δάσκαλος, πού τό ἔβλεπε. Ἐνοιωσε ὅτι δέν ἦταν ἄξιος ὁ ἴδιος νά ἐπιβληθῆ στό μαθητή.

Συμβαίνει πολλές φορές νά ὑπάρχουν στό Σχολεῖο ὀρφανά παιδιά. **Δύσκολο πράγμα ἡ ὀρφάνια.** Ὅποιος στερήθηκε τούς γονεῖς του, καί μάλιστα σέ μικρή ἡλικία, ἔγινε δυστυχισμένος στή ζωή. Ἄν ὅμως ἀπέκτησε πνευματικούς γονεῖς τό Χριστό καί τήν Παναγία μας, ἔγινε ἅγιος. **Νά φέρεσθε στά ὀρφανά παιδιά μέ ἀγάπη καί κατανόηση, ἀλλά κυρίως νά τά συνδέετε μέ τό Χριστό καί μέ τήν Ἐκκλησία.**

8. Μάθετε τά παιδιά νά ζητοῦν τή βοήθεια τοῦ Θεοῦ (μέ ταπείνωση).

Τό φάρμακο καί τό μεγάλο μυστικό γιά τήν πρόοδο τῶν παιδιῶν εἶναι ἡ ταπείνωση. Ἡ ἐμπιστοσύνη στό Θεό δίνει ἀπόλυτη ἀσφάλεια. Ὁ Θεός εἶναι τό πᾶν. Δέν μπορεῖ κανεῖς νά πει ὅτι ἐγώ εἶμαι τό πᾶν. Αὐτό ἐνισχύει τόν ἐγωισμό. Ὁ Θεός θέλει νά ὀδηγοῦμε τά παιδιά στήν ταπείνωση. **Τίποτε δέν θά κάνουμε κι ἐμεῖς καί τά παιδιά χωρίς τήν ταπείνωση.** Θέλει προσοχή, ὅταν ἐνθαρρύνετε τά παιδιά. Στό παιδί δέν πρέπει νά λέτε: «Ἐσύ θά τά καταφέρεις, ἐσύ εἶσαι σπουδαῖος, εἶσαι νέος, εἶσαι ἀνδρεῖος, εἶσαι τέλειος!...». Δέν τό ὠφελεῖτε ἔτσι τό παιδί. Μπορεῖτε ὅμως νά τοῦ πεῖτε νά κάνει προσευχή. Νά τοῦ πεῖτε: «Παιδί μου, τά χαρίσματα πού ἔχεις ὁ Θεός σοῦ τά ἔδωσε. Προσευχήσου νά σοῦ δώσει ὁ Θεός δυνάμεις, γιά νά τά καλλιεργήσεις καί νά πετύχεις. Νά σοῦ δώσει ὁ Θεός τή Χάρη Του». Τοῦτο δῶ εἶναι τό τέλειο. Σ' ὅλα τά θέματα νά μάθουν τά παιδιά νά ζητοῦν τή βοήθεια τοῦ Θεοῦ.

Στά παιδιά ὁ ἔπαινος κάνει κακό. Τί λέει ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ; «*Λαός μου, οἱ μακαρίζοντες ὑμᾶς πλανῶσιν ὑμᾶς καί τήν τρίβον τῶν ποδῶν ὑμῶν ταρασσουσι*» (Ἠσαΐου 3, 12). Ὅποιος μᾶς ἐπαινῆ, μᾶς πλαναίει καί μᾶς χάλαει τούς δρόμους τῆς ζωῆς μας. Πόσο σοφά εἶναι τά λόγια τοῦ Θεοῦ! Ὁ ἔπαινος δέν προετοιμάζει τά παιδιά γιά καμιά δυσκολία στή ζωή. Καί βγαίνουν ἀπροσάρμοστα καί τά χάνουν καί τελικά ἀποτυγχάνουν. Τώρα ὁ κόσμος χάλασε. Στό μικρό παιδάκι λένε ὅλο ἐπαινετικά λόγια. Μήν τό μάλωσουμε, μήν τοῦ ἐναντιωθοῦμε, μήν τό πῆσουμε τό παιδί. Μαθαίνει

ὅμως ἔτσι καί δέν μπορεῖ ν' ἀντιδράσει σωστά καί στήν πιό μικρή δυσκολία. Μόλις κάποιος τοῦ ἐναντιωθῆ, τοσακίζεται, δέν ἔχει σθένος.

Οἱ γονεῖς εὐθύνονται πρῶτοι γιά τήν ἀποτυχία τῶν παιδιῶν στή ζωή καί οἱ δάσκαλοι καί οἱ καθηγητές μετά. Τά ἐπαινοῦν διαρκῶς. Τούς λένε ἐγωιστικά λόγια. Δέν τά φέρνουν στό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ. Τ' ἀποξενώνουν ἀπ' τήν Ἐκκλησία. Ὅταν μεγαλώσουν λίγο τά παιδιά καί πᾶνε στό Σχολεῖο μ' αὐτόν τόν ἐγωισμό, φεύγουν ἀπ' τή Θρησκεία καί τήν περιφρονοῦν, χάνουν τό σεβασμό πρὸς τό Θεό, πρὸς τούς γονεῖς, πρὸς ὅλους. Γίνονται ἀτίθασα καί σκληρά καί ἄπονα, χωρίς νά σέβονται οὔτε τή Θρησκεία, οὔτε τό Θεό. Βγάλαμε στή ζωή ἐγωιστές καί ὄχι Χριστιανούς.

9. Τά παιδιά μέ τούς συνεχεῖς ἐπαίνους δέν οἰκοδομοῦνται*.

Τά παιδιά μέ τούς συνεχεῖς ἐπαίνους δέν οἰκοδομοῦνται. Γίνονται ἐγωιστές καί κενόδοξοι. Θά θέλουν σ' ὅλη τους τή ζωή νά τούς ἐπαινοῦν ὅλοι διαρκῶς, ἔστω κι ἂν τούς λένε καί ψέματα. Δυστυχῶς, σήμερα μάθανε ὅλοι νά λένε καί ψέματα καί τά δέχονται οἱ κενόδοξοι, εἶναι ἡ τροφή τους. «Πές το, κι ἄς εἶναι ψέμα, κι ἄς εἶναι εἰρωνεία», λένε. Ὁ Θεός αὐτό δέν τό θέλει. Ὁ Θεός θέλει τήν ἀλήθεια. Δυστυχῶς, αὐτό δέν τό καταλαβαίνουν ὅλοι καί κάνουν τό ἐντελῶς ἀντίθετο.

Τά παιδιά, ὅταν τά ἐπαινεῖς συνεχῶς, χωρίς διάκριση, τά πειράζει ὁ ἀντίθετος. Τούς ξεσηκώνει τό μύλο τοῦ ἐγωισμοῦ καί, συνηθισμένα ἀπό μικρά στούς ἐπαίνους ἀπό γονεῖς καί δασκάλους, προχωροῦν ἴσως στά γράμματα, ἀλλά τί τό ὄφελος; Στή ζωή θά θγοῦν ἐγωιστές καί ὄχι Χριστιανοί. **Οἱ ἐγωιστές δέν μποροῦν νά εἶναι ποτέ Χριστιανοί.** Οἱ ἐγωιστές θέλουν διαρκῶς ὅλοι νά τούς ἐπαινοῦν, ὅλοι νά τούς ἀγαπᾶνε, ὅλοι νά λένε καλά γι' αὐτούς, πράγμα πού ὁ Θεός μας, ἡ Ἐκκλησία μας, ὁ Χριστός μας δέν τό θέλει.

Ἡ Θρησκεία μας δέν θέλει αὐτόν τόν τρόπο, αὐτή τήν ἀγωγή. Ἀντίθετα, θέλει τά παιδιά ἀπό μικρά νά μαθαίνουν στήν ἀλήθεια. Ἡ ἀλήθεια τοῦ Χριστοῦ τονίζει ὅτι, ἅμα ἐπαινεῖς ἕναν ἄνθρωπο, τόν κάνεις ἐγωιστή. Ὁ ἐγωιστής εἶναι ὁ «μπερδεμένος», ὁ ὀδηγούμενος ὑπό τοῦ Διαβόλου καί τοῦ κακοῦ πνεύματος. Ἔτσι, μεγαλώνοντας μέσα στόν ἐγωισμό, ἡ πρώτη του δουλειά εἶναι ν' ἀρνεῖται τό Θεό καί νά εἶναι ἕνας ἐγωιστής ἀπροσάρμοστος μέσα στήν κοινωνία.

Πρέπει νά πεῖς τήν ἀλήθεια, νά τή μάθει ὁ ἄνθρωπος. Ἀλλιῶς τόν ὑποστηρίζεις στήν ἀμορφωσιά του. Ὅταν πεῖς στόν ἄλλο τήν ἀλήθεια, αὐτός κατατοπίζεται, προσέχει, ἀκούει καί τούς ἄλλους, ἐγκρατεύεται. Ἔτσι καί στό παιδί, θά πεῖς τήν ἀλήθεια, θά τό μαλώσεις, γιά νά κατατοπισθῆ ὅτι αὐτό πού κάνει δέν εἶναι καλό. Τί λέει ὁ σοφός Σολομών; «Ὅς φείδεται τῆς βακτηρίας μισεῖ τόν υἱόν αὐτοῦ, ὁ δὲ ἀγαπῶν ἐπιμελῶς παιδεύει» (Παροιμ. 13, 24). Ὅχι ὅμως νά τό δέρνεις μέ τή μαγκούρα. Τότε φεύγουμε ἀπ' τά ὄρια καί γίνεται τό ἀντίθετο.

* Σχετικά μέ τό θέμα τοῦτο ὁ Γ. Παῖσιος ἔλεγε: «Νά διδάξουμε στά παιδιά τό φιλότιμο» (ὄχι μέ τήν ἔννοια νά ἀγαποῦν τίς τιμές, τούς ἐπαίνους, ἀλλά μέ τήν ἔννοια τοῦ καθήκοντος, τοῦ χρέους)!

Μέ τόν ἔπαινο ἀπό μικρά τά παιδιά μας τά ὀδηγοῦμε στόν ἐγωισμό. Καί τόν ἐγωιστή μπορεῖ καί νά τόν κοροϊδεύεις, ἀρκεῖ νά τοῦ λές ὅτι εἶναι καλός, νά τοῦ φουσκώνεις τό ἐγώ του. Κι ἔτσι σοῦ λέει: «Ἄ, αὐτός πού μ' ἔπαινεῖ, αὐτός εἶναι καλός». Αὐτά δέν εἶναι σωστά πράγματα. Ἐπειδή ὁ ἄνθρωπος μεγαλώνει μέ τόν ἐγωισμό, ἀρχίζουν τά «μπερδέματα» μέσα του, ὑποφέρει, δέν ξέρει τί νά κάνει. **Αἰτία τῆς ψυχικῆς ἀκαταστασίας εἶναι ὁ ἐγωισμός.** Αὐτό τό πράγμα καί οἱ ἴδιοι οἱ ψυχίατροι, ἅμα τό μελετήσουν, θά τό βροῦν, **ὅτι δηλαδή ὁ ἐγωιστής εἶναι ἄρρωστος.**

Ποτέ δέν πρέπει νά ἐπαινοῦμε τούς συνανθρώπους μας καί νά τούς κολακεύουμε, ἀλλά νά τούς ὀδηγοῦμε στήν ταπείνωση καί στήν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ. Κι οὔτε νά ἐπιζητοῦμε ἐμεῖς νά μᾶς ἀγαπᾶνε, λέγοντας ἐπαίνους στούς ἄλλους. **Νά μαθαίνουμε ν' ἀγαπᾶμε κι ὄχι νά ζητοῦμε νά μᾶς ἀγαπᾶνε.** Ν' ἀγαπᾶμε ὅλους καί νά κάνουμε θυσίες, ὅσο μποροῦμε μεγάλες, γιά ὅλους τούς ἐν Χριστῷ ἀδελφούς ἀνιδιοτελῶς, χωρίς νά περιμένουμε ἐπαίνους κι ἀγάπη ἀπ' αὐτούς. Αὐτοί θά κάνουνε γιά μᾶς ὅτι ὁ Θεός τούς λέει. Ἄν εἶναι κι ἐκεῖνοι Χριστιανοί, θά δώσουνε δόξα στό Θεό, πού βρεθήκαμε καί τούς βοηθήσαμε ἢ τούς εἶπαμε ἕναν καλό λόγο.

Ἔτσι νά ὀδηγεῖτε καί τά παιδιά τοῦ Σχολείου. Αὐτή εἶναι ἡ ἀλήθεια. Ἄλλιῶς γίνονται ἀπροσάρμοστα. Δέν ξέρουν τί κάνουν καί πού βαδίζουν καί αἰτία εἶμαστε ἐμεῖς, πού τά κάναμε ἔτσι. Δέν τά ὀδηγήσαμε στήν ἀλήθεια, στήν ταπείνωση, στήν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ. Τά κάναμε ἐγωιστές καί νά τό ἀποτέλεσμα τώρα.

Ἐπάρχουν ὅμως καί παιδιά πού προέρχονται ἀπό γονεῖς ταπεινοῦς κα ἀπό μικρά ὅταν εἶναι τούς μιλάνε γιά τό Θεό καί γιά τήν ἀγία ταπείνωση. Αὐτά τά παιδιά δέν δημιουργοῦν προβλήματα στούς συνανθρώπους τους. Δέν θυμώνουν, ὅταν τούς ὑποδεικνύεις τό λάθος τους, ἀλλά προσπαθοῦν νά τό διορθώσουν καί προσεύχονται ὁ Θεός νά τούς βοηθήσει νά μή γίνουν ἐγωιστές.

Ἐγώ, τί νά σᾶς πῶ; Ὅταν εἶχα πάει στό Ἅγιον Ὅρος, πῆγα σέ κάτι Γέροντες ἀγιότατους. Αὐτοί ποτέ δέν μοῦ εἶπαν «μπράβο». Πάντα μέ συμβουλευανε πῶς ν' ἀγαπάω τό Θεό καί πῶς νά εἶμαι πάντα ταπεινός. Νά ἐπικαλοῦμαι τό Θεό νά μ' ἐνισχύει στήν ψυχή μου καί νά τόν ἀγαπάω πολύ. Οὔτε τό ἤξερα αὐτό τό «μπράβο», οὔτε ποτέ τό ζήτησα. Ἀντίθετα, στενοχωριόμουν, ἅμα οἱ Γέροντές μου δέν μέ μαλώνανε. Ἐλεγα: «Νά πάρει ἡ εὐχή, δέν ἦρα Γέροντες καλοῦς!». Ἦθελα νά μέ παιδεύουνε, νά μέ μαλώνουνε, νά μοῦ φέρονται σκληρά. Αὐτά πού σᾶς λέω τώρα, νά τ' ἀκούσει ἕνας Χριστιανός, τί θά πεῖ; Θά τά χάσει καί θά τ' ἀπορρίψει. Κι ὅμως αὐτό εἶναι τό σωστό, τό ταπεινό, τό ἀκραιφνές.

Οὔτε οἱ γονεῖς μου μοῦ εἶπαν ποτέ «μπράβο». Οὔτε τό ἤθελα τό «μπράβο». Γι' αὐτό ὅτι ἔκανα τό ἔκανα ἀνιδιοτελῶς. Τώρα πού μ' ἐπαινοῦν οἱ ἄνθρωποι, αἰσθάνομαι πολύ ἄσχημα. Τί νά σᾶς πῶ... Κλωτσάω μέσα μου, ὅταν οἱ ἄλλοι μοῦ λένε «μπράβο». Ἀλλά δέν μ' ἔβλαψε πού ἔμαθα τήν ταπείνωση. Καί τώρα γιατί δέν θέλω νά μ' ἐπαινοῦν; Διότι ξέρω ὅτι ὁ ἔπαινος τόν κάνει κούφιο τόν ἄνθρωπο καί διώχνει τή Χάρη τοῦ

Θεοῦ. Καί ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ ἔρχεται μόνο μέ τήν ἀγία ταπεινώση. **Ὁ ἄνθρωπος ὁ ταπεινός εἶναι ὁ τέλειος ἄνθρωπος.** Δέν εἶναι ὠραία αὐτά; Δέν εἶναι ἀληθινά;

Σ' ὅποιον τά πεῖς αὐτά, θά πει: «Τί λές, καλέ; Ἄμα δέν ἐπαινέσεις τό παιδί, οὔτε νά διαβάσει μπορεῖ, οὔτε, οὔτε...». Μά συμβαίνει αὐτό, γιατί ἔτσι εἴμαστε ἐμεῖς καί κάνουμε καί τό παιδί μας ἔτσι. Δηλαδή ἔχουμε ξεφύγει ἀπ' τήν ἀλήθεια. Ὁ ἐγωισμός ἔβγαλε τόν ἄνθρωπο ἀπ' τόν Παράδεισο, εἶναι μεγάλο κακό. Οἱ πρῶτοι ἄνθρωποι, ὁ Ἄδάμ καί ἡ Εὐά, ἦσαν ἀπλοί καί ταπεινοί, γι' αὐτό ζοῦσαν στόν Παράδεισο. Δέν εἶχαν ἐγωισμό. Εἶχαν, ὅπως λένε στή θεολογική γλώσσα, τό «ἀρχέγονον». Ὅταν λέμε «ἀρχέγονον», ἐννοοῦμε τά χαρίσματα πού ἔδωσε ὁ Θεός ἀρχικά, ὅταν δημιούργησε τόν ἄνθρωπο, δηλαδή τή ζωή, τήν ἀθανασία, τή συνείδηση, τό αὐτεξούσιο, τήν ἀγάπη, τήν ταπεινώση κ. ἄ. Μετά ὁ Διάβολος κατόρθωσε μέ τόν ἔπαινο καί τούς πλάνησε. Γεμίσανε ἐγωισμό. **Τό φυσικό ὅμως τοῦ ἀνθρώπου, ἔτσι ὅπως τόν ἔπλασε ὁ Θεός, εἶναι ἡ ταπεινώση.** Ἐνῶ ὁ ἐγωισμός εἶναι κάτι τό ἀφύσικο, εἶναι ἀρρώστια, εἶναι «παρὰ φύσιν».

Ὅταν λοιπόν ἐμεῖς στό παιδί μέ τούς ἐπαινούς δημιουργοῦμε αὐτό τό «ὑπερεγώ», τοῦ φουσκώνουμε τόν ἐγωισμό, τοῦ κάνουμε μεγάλο κακό. Τό κάνουμε νά γίνεται πιό ἐπιρρεπές στά διαβολικά πράγματα. Ἐτσι μεγαλώνοντάς το, τό ἀπομακρύνουμε ἀπ' ὅλες τίς ἀξίες τῆς ζωῆς. Δέν νομίζετε ὅτι αὐτά εἶναι ἡ αἰτία πού τά παιδιά χάνονται, πού οἱ ἄνθρωποι ἀνταρτεῦουν; Εἶναι ὁ ἐγωισμός, πού τούς ἔχουν ἀπ' τή μικρή ἡλικία ἐμφυτεύσει οἱ γονεῖς. Ὁ Διάβολος εἶναι ὁ μέγας ἐγωιστής, ὁ μέγας Ἐωσφόρος. Δηλαδή ζοῦμε τόν Ἐωσφόρο μέσα μας, ζοῦμε τό Διάβολο. Δέν ζοῦμε τήν ταπεινώση. **Ἡ ταπεινώση εἶναι τοῦ Θεοῦ, εἶναι κάτι τό ἀπαραίτητο γιά τήν ψυχή τοῦ ἀνθρώπου. Εἶναι κάτι τό ὀργανικό. Κι ὅταν λείπει, εἶναι σάν νά λείπει ἀπ' τόν ὀργανισμό ἡ καρδιά. Ἡ καρδιά δίνει ζωή στόν ὀργανισμό. Καί ἡ ταπεινώση δίνει ζωή στήν ψυχή. Μέ τόν ἐγωισμό ὁ ἄνθρωπος εἶναι πλέον μέ τό μέρος τοῦ κακοῦ πνεύματος, δηλαδή ἀναπτύσσεται μέ τό κακό πνεῦμα καί ὄχι μέ τό ἀγαθό.**

Αὐτό κατόρθωσε ὁ Διάβολος νά κάνει. Ἐκανε τή γῆ λαβύρινθο, γιά νά μήν μποροῦμε νά συννενοηθοῦμε μεταξύ μας. Τί εἶναι αὐτό πού πάθαμε καί δέν τό καταλάβαμε; Βλέπετε πῶς πλανηθήκαμε; Καταντήσαμε τή γῆ μας καί τήν ἐποχή μας σωστό ψυχιατρεῖο! Καί δέν καταλαβαίνουμε τί μᾶς φταίει. Ὅλοι ἀποροῦμε: «Τί γίναμε; Ποῦ πᾶμε; Γιατί τά παιδιά μας πῆραν τούς δρόμους; Γιατί ἔφυγαν ἀπ' τά σπίτια τους; Γιατί παρατήσανε τή ζωή; Γιατί παρατήσανε τή μόρφωσή τους; Γιατί γίνεται αὐτό;». Ὁ Διάβολος κατόρθωσε νά ἔξαφανίσει τόν ἑαυτό του καί νά κάνει τούς ἀνθρώπους νά χρησιμοποιοῦν ἄλλα ὀνόματα. Οἱ γιατροί, οἱ ψυχολόγοι λένε συχνά, ὅταν ἕνας ἄνθρωπος πάσχει: «Ἄ, νεύρωση ἔχεις! Ἄ, ἀγχος ἔχεις!» καί τά τοιαῦτα. Δέν παραδέχονται ὅτι ὁ Διάβολος ὑποκινεῖ καί διεγείρει στόν ἄνθρωπο τόν ἐγωισμό. Κι ὅμως ὁ Διάβολος ὑπάρχει, εἶναι τό πνεῦμα τοῦ κακοῦ. Ἄν ποῦμε ὅτι δέν ὑπάρχει, εἶναι σάν νά ἀρνοῦμαστε τό Εὐαγγέλιο, πού μιλάει γι' αὐτόν. Αὐτός εἶναι ὁ ἐχθρός μας, ὁ πολέμιός →

Γέροντος Πορφυρίου Ἱερομονάχου

ΓΑΜΟΣ-ΣΥΖΥΓΙΑ*

Ὁ Γέροντας εὐλογεῖ καὶ προστατεύει τὸ γάμο.

Ὁ Γέροντας βοηθοῦσε τούς ἐνδιαφερομένους νὰ τελέσουν γάμο. Μοῦ εἶπε μιά μέρα: «Μέ ἐπισκέφθηκε μιά μεγαλοκοπέλλα, πού εἶχε καλὸ χαρακτήρα, ἀλλὰ εἶχε ἀπελπισθῆ γιὰ τὸ γάμο. Τῆς εἶπα νὰ προσευχηθοῦμε μαζί γιὰ τὸ ζήτημὰ της μπροστά στὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας. Μόλις τελείωσε ἡ προσευχή μας, τῆς εἶπα: Θά παντρευτῆς, καὶ μάλιστα γρήγορα. Ἐκείνη γύρισε στοῦ χωριό της καὶ σέ λίγο τὴν ἐπισκέφθηκε μιά προξενήτρα καὶ τῆς εἶπε, ὅτι ἕνας καλὸς ἄνθρωπος, Ἑλληνοαυστραλός, ἦρθε στὴν Ἑλλάδα, μέ σκοπὸ νὰ βρεῖ σύζυγο, ἀλλὰ ἀπογοιτεύθηκε κι ἔφυγε τὴν ἄλλη μέρα ἄπρακτος. Τῆς πρότεινε συνάντηση. Ἡ συνάντηση ἔγινε τὴν ἐπομένη, καὶ τὴ μεθεπομένη ἀρραβώνας, καὶ σέ λίγες μέρες γάμος καὶ ἀναχώρηση γιὰ τὴν Αὐστραλία».

Ἕνας γνωστό μοῦ ἀποκάλυψε ὅτι ὁ Γέροντας τὸν ἔνωσε μέ τὴ γυναῖκα του. Κι ὄχι μόνο αὐτό, ἀλλὰ καὶ τούς προφύλαξε ἀπὸ τίς μετέπειτα κατοπιές. Ἐάν δέ θρυσκόταν δίπλα μας ὁ Γέροντας, ὁ γάμος μας θά εἶχε ἀνατιναχθῆ στὸν ἄερα, μοῦ εἶπε χαρακτηριστικά [Γ 356].

* Ἀπὸ τίς σελ. 398-413 τοῦ «Ἀνθολογίου Συμβουλῶν»... (βλ. Εἰσαγωγικὸ Σημείωμα, σ. 5 τοῦ παρόντος).

→ μας στὴ ζωῆ, ὁ ἀντίθετος τοῦ Χριστοῦ, καὶ λέγεται **Ἀντίχριστος**. Ὁ Χριστός ἦλθε στὴ γῆ, γιὰ νὰ μᾶς ἀπαλλάξει ἀπὸ τὸ Διάβολο καὶ νὰ μᾶς χαρίσει τὴ σωτηρία.

Τὸ συμπέρασμα πού θγαίνει εἶναι ὅτι πρέπει νὰ μάθουμε στὰ παιδιά νὰ ζοῦν ταπεινά καὶ ἀπλά καὶ νὰ μὴ ζητοῦν τὸν ἔπαινο καὶ τὸ «μπράβο». Νά τὰ μάθουμε ὅτι ὑπάρχει ἡ ταπείνωση, πού εἶναι ἡ ὑγεία τῆς ζωῆς.

Ἡ νοοτροπία τῆς σημερινῆς κοινωνίας κάνει κακὸ στὰ παιδιά. Ἐχει ἄλλη ψυχολογία, ἄλλη παιδαγωγική, πού ἀπευθύνονται σέ παιδιά ἀθέων. Ἡ νοοτροπία αὐτὴ ὀδηγεῖ στὴν ἀσυδοσία. Καὶ βλέπετε τ' ἀποτελέσματα στὰ παιδιά καὶ στοὺς νέους. Φωνάζουν σήμερα οἱ νέοι. Λένε: «Πρέπει νὰ μᾶς καταλάβετε». Δέν πρέπει ὅμως νὰ πᾶμε ἐμεῖς σ' αὐτούς. Ἀντίθετα, θά προσευχόμαστε γι' αὐτούς, θά λέμε τὸ σωστό, θά τὸ ζοῦμε, θά τὸ κηρύττουμε, ἀλλὰ δέν θά προσαρμοστοῦμε μέ τὸ πνεῦμα τους. Νά μὴ χαλάσουμε τὸ μεγαλεῖο τῆς Πίστεώς μας. Δέν γίνεται, γιὰ νὰ τούς βοηθήσουμε, ν' ἀποκτήσουμε τὴ δική τους νοοτροπία. Πρέπει νὰ εἴμαστε αὐτοὶ πού εἴμαστε καὶ νὰ κηρύττουμε τὴν ἀλήθεια, τὸ φῶς.

Ἀπὸ τούς Πατέρες θά μάθουν τὰ παιδιά. Ἡ διδασκαλία τῶν Πατέρων θά μάθει στὰ παιδιά μας γιὰ τὴν ἐξομολόγηση, γιὰ τὰ πάθη, γιὰ τίς κακίες, πῶς νικοῦσαν οἱ Ἅγιοι τὸν κακὸ ἑαυτό τους. Κι ἐμεῖς θά εὐχόμαστε ὁ Θεὸς νὰ ἐγκύψει μέσα τους.

Μέ τίς συμβουλές μου γεννήθηκαν αρκετά παιδάκια.

Άτεκνη κυρία, πού είχε κάνει πολλές αποβολές και ήταν πάλι έγκυος, προσέφυγε μέ άγωνία στό Γέροντα, ζητώντας τήν συμπαράστασή του. Εκείνος «είδε» (προορατικά) ότι τό πρόβλημά της ήταν ψυχολογικό. Τή συμβούλευσε νά νοικιάσει δωμάτιο σέ γειτονικό χωριό, νά ήρεμήσει και νά μήν επικοινωνεί μέ τό συγγενικό της περιβάλλον, πού τής μετέδιδε άγχος, ούτε μέ τό τηλέφωνο. Η κυρία άκολούθησε τίς συμβουλές του. Μάλιστα τόν έπισκεπτόταν κατά διαστήματα και ήρεμοῦσε περισσότερο. Τελικά γέννησε ένα υγιές αγοράκι πού, από εύγνωμοσύνη, τό όνόμασε Πορφύριο. Τό περιστατικό τό είχα πληροφορηθή από φίλο και μιά μέρα, πού βρισκόμουν στό κελλί του Γέροντα, είδα νά μπαινεί μέ πολύ θάρρος ένα νήπιο, πού τό δέχθηκε μέ πολλή χαρά και του έδωσε καραμέλες. Έξω άκουγόταν ένα τρακτέρ. «Ξέρεις ποιός είναι αυτός μέ τό τρακτέρ;» μέ ρώτησε. «Είναι ό πατέρας του μικρού Πορφυρίου, πού μπήκε στό κελλί πριν λίγο, και από τή χαρά του έρχεται πότε πότε μέ τό τρακτέρ του και μάς όργώνει τόν κήπο. Μέ τίς συμβουλές μου γεννήθηκαν έτα αρκετά παιδάκια κι έγιναν Πορφυράκια. Τά τελευταία του λόγια τά κάλυψε ένα πλατύ γέλιο [Γ 198π.].

Συμβουλές για τό γάμο.

Αυτούς πού έπιθυμοῦσαν τό γάμο, ό Γέροντας τούς προσανατόλιζε στή δημιουργία μιās πραγματικά εύτυχισμένης οικογενείας. Μοῦ άπεκάλυψε σχετικά: «Ήρθε σέ μένα ένας καλός νέος και μου ζήτησε νά τόν βοηθήσω νά κάνει μιά χριστιανική οικογένεια. Τόν συμβούλεψα νά ψάξει νά βρεῖ μιά άγνή κοπέλλα από χωριό, έξω από τήν Άθήνα. Μέ άκουσε, βρήκε σ' ένα χωριό μιά πολύ καλής ψυχής κοπέλλα, πού του άρεσε, τή ζήτησε σέ γάμο, παντρεύτηκαν και του έκανε κάτι παιδιά κουκλάκια. Τώρα ζοῦν μιά άπλή και εύτυχισμένη οικογενειακή ζωή». Ό Γέροντας έβλεπε ότι τά πολλά, πολύπλοκα και έξεζητημένα κοσμικά προσόντα των υποψηφίων συζύγων, πού ικανοποιοῦν κυρίως τίς έγωιστικές τους βλέψεις, κάθε άλλο παρά έγγύηση αποτελοῦν για εύτυχία στό γάμο [Γ 355].

Θά αγιάξῃσαι και θά ζηλέψει ή σύζυγός σου και θά σέ μιμηθῇ.

Ένας πιστός νέος, πού άρραβωνιάσθηκε μιά νέα, μάλλον άσχετη μέ τήν Πίστη, έπισκέφθηκε τό Γέροντα, για νά τόν συμβουλευθῇ. Ό Γέροντας, πού βρέθηκε πρό τετελεσμένου γεγονότος, «είδε» άμέσως τίς αδυναμίες τής μνηστῆς και του είπε χαρακτηριστικά: «Έμπρός τώρα για τήν άγιότητα Δέν υπάρχει άλλη λύση για σένα. Θά αγωνίζῃσαι νά αγιάξῃσαι κάθε μέρα περισσότερο, και ή σύζυγός σου, πού θά βλέπει τό πρόσωπό σου νά λάμπει από τή χαρά του Χριστού, θά ζηλέψει και θά θελήσει νά σέ μιμηθῇ». Σέ κάθε πρόβλημα ό Γέροντας έβρισκε τήν καλύτερη διέξοδο [Γ 363].

Συζυγική ύπομονή.

Όταν πήγαινε κάποιος παντρεμένος, πού δέν είχε καλή σύζυγο, ή μιά παντρεμένη, τής όποίας ό σύζυγος δέν ήταν καλός και σήκωνε τό σταυ-

ρό του ή τό σταυρό της μέ ύπομονή, τόν αποκαλοῦσε ἄγιο· κι ἂν ἦταν γυναίκα, τήν αποκαλοῦσε ἄγια [Γερ. 85].

Συναισθηματική ἐπιλογή συζύγου.

Κάποιος, πού εἶχε κάνει θεδιασμένη καί ἀποκλειστικά συναισθηματική ἐπιλογή συζύγου, εἶχε σοβαρά συζυγικά καί γενικότερα οἰκογενειακά προβλήματα, τά ὅποια συζητοῦσε μέ τόν Γέροντα. Σέ μιᾶ συνάντησή τους τοῦ εἶπε: «Πάντως τό μεγάλο λάθος τό ἔκανες. Αὐτό δέ διορθώνεται. Τώρα νά κοιτάξουμε πῶς νά ἀντιμετωπίσουμε μέ τή μεγαλύτερη ἐπιτυχία τίς συνέπειες τοῦ λάθους». Ὁ Γέροντας ἦταν ρεαλιστής. Οὔτε ἐξιδανίκευσε τή λανθασμένη ἐπιλογή τοῦ ἐπισκέπτη, οὔτε τόν ἄφησε νά ἀπογοητευθῆ, ἀπό τή συνειδητοποίηση τοῦ ἀνεπανόρθωτου λάθους του. Τόν ὀδήγησε στήν προσπάθεια γιά τήν καλύτερη δυνατή ἀντιμετώπιση τῶν δυσάρεστων συνεπειῶν τοῦ λάθους, κι αὐτή ἡ προσπάθεια συνιστοῦσε ἐπιτυχία, εὐπρόσδεκτη ἀπό τό Θεό [Γ 357].

Ποτέ δέν θά τῆς μιλήσεις γιά νηστεία.

Κάτι, πού μοῦ ἔκανε συγκλονιστική ἐντύπωση, ὅταν τό ἄκουσα, ἀφορᾶ στό θέμα τῆς νηστείας.

Ἐπρόκειτο γιά ἓνα ζεῦγος νεονύμφων. Ὁ σύζυγος συνήθιζε νά τηρεῖ τίς Νηστείες, ἐνῶ ἡ σύζυγος, ἐκ τῆς οἰκογενειακῆς της παραδόσεως, δέν νήστευε. Δέν ἦταν ἀρνήτρια, ἀλλά ἀπλῶς, ἔτσι ἦταν συνηθισμένη.

Ὅταν ἔθεσαν τό θέμα αὐτό στό Γέροντα Πορφύριο, ἐκεῖνος συμβούλευσε τό σύζυγο ὡς ἐξῆς: «Ἐσύ θά νηστεύεις, ὅπως μέχρι τώρα. Ἀλλά στή γυναίκα σου ποτέ δέ θά μιλήσεις γιά νηστεία. Καί στίς περιόδους τῆς νηστείας τό ψυγεῖο θά τό ἔχεις πάντοτε γεμάτο τροφίμα. Ἡ γυναίκα σου ἄς τρῶει· ἐσύ νά κάνεις τίς νηστείες σου».

Καί πράγματι, ὅπως μετά ὁμολογοῦσε αὐτό τό ἀνδρόγυνο, ἦρθε ὁ καιρός πού, τηρώντας τή συμβουλή ἐκείνη τοῦ Γέροντος Πορφυρίου, ἄρχισε πλέον καί ἡ σύζυγος, ἡ ὅποια ἦταν καλοπροαίρετος ἄνθρωπος, νά συγκλίνει καί νά συμπορεύεται μετά τοῦ συζύγου της καί στό θέμα τῆς νηστείας [Γ 80].

Δῶσ' της καί κανένα φιλί!

Σέ ἓναν ἀδελφό εἶπε τά ἐξῆς:

«Ὅταν σέ μαλώνει ἡ γυναίκα σου καμιά φορά, πού ἀσχολεῖσαι πολύ μέ τά ἐκκλησιαστικά, μὴν τῆς μιλάς. Πήγαινε μιᾶ βόλτα καί, ὅταν τῆς περάσει καί εἶναι ἐκεῖ στήν κουζίνα νά μαγειρεῖ, χάιδεψέ της λίγο τό κεφάλι της ἢ δῶσ' της καί κανένα φιλί στό μάγουλό της. Τῆς ἀρέσει καί θά τά ξεχάσει ὅλα, ὅτι προηγουμένως τῆς ἔκανες» [Τζ 163].

Μὴν τῆς «μπαίνεις» πολύ τῆς γυναίκας σου.

Σέ κάποιον ἀδελφό εἶπε:

«Πρόσεχε, μὴν τῆς “μπαίνεις” πολύ στή μύτη τῆς γυναίκας σου. Νά μή φατιρίζεσαι πολύ. Νά προσέχεις τό “μέτρο”. Μὴν τό τραβᾶς πολύ» [Τζ 163].

Όταν ο άντρας σου βρίσκεται σε δύσκολη κατάσταση.

Μέ τα χαρίσματα πού είχε ο Γέρον Πορφύριος, γνώριζε τί χρειαζόταν σέ κάθε περίπτωση. Είπε, γιά παράδειγμα, σέ μιά παντρεμένη: «Νά μή μιλάς καθόλου, όταν ο άντρας σου βρίσκεται σέ δύσκολη κατάσταση. Κάνε τήν προσευχή σου καί ζήτα κι από άλλους νά προσεύχονται. Γιατί άλλιώς τού δημιουργείται άσχημη κατάσταση, δέν βρίσκει χαρά καί ζεστασιά κοντά σου καί τότε αρχίζει νά κοιτάζει δεξιά καί άριστερά». Συνιστοῦσε κάθε φορά, ανάλογα μέ τήν κάθε περίπτωση, εκείνο πού ήταν πρόσφορο γιά τή γαλήνη τῆς συγκεκριμένης οικογένειας [I 89].

Μιά κακιά γυναίκα μπορεῖ νά σ' αγιάσει.

- Φοβάμαι, Γέροντα, νά παντρευτώ, μήπως μοῦ τύχει καμιά κακιά γυναίκα.
- Μιά κακιά γυναίκα μπορεῖ νά εἶναι ἡ εὐκαιρία σου γιά τόν Παράδεισο [I 298].

Ἡ σύζυγος δέν ἦταν ψυχοπαθής.

Γνωστός μου, πού μένει στή βόρεια Ἰταλία, μοῦ τηλεφώνησε καί μέ παρεκάλεσε νά πάρω τή γνώμη τού π. Πορφυρίου γιά συγκεκριμένα προβλήματα τῆς συζύγου του, μέ τήν ὁποία βρισκόταν σέ διάσταση, δεδομένου ὅτι τά ἴδια προβλήματα τά ἐξέθεσε σέ διάσημο ψυχίατρο, κι ἐκεῖνος ἀπεφάνθη ὅτι ἡ σύζυγός του εἶναι ψυχοπαθής.

Ὁ Γέροντας μέ ἄκουσε μέ προσοχή καί μοῦ ἀπήντησε: «Νά πεῖς τού γνωστοῦ σου νά ρωτήσει τό διάσημο ψυχίατρό του: Πῆγε νά τόν κοιτάξει γιατρός;» [Γ 199π.].

Όσο πιό πολύ γκρινιάζεις, τόσο πιό πολύ ἀργεῖ.

Ἡ σύζυγος ἀναπήρου ἱατροῦ ἦταν ἀπελπισμένη, διότι ὁ ἄνδρας τῆς εἶχε ἀποκτήσει πολύ κακές συνήθειες. Ἐπειτα ἀπό τήν ἐργασία του στό Νοσοκομεῖο, πήγαινε στό καφενεῖο καί γύριζε στό σπίτι μετά τά μεσάνυχτα, ἀφήνοντας ὀλόκληρη τήν ἡμέρα μόνους καί ἐκείνη καί τά παιδιά τους, πού σχεδόν δέν τόν ἔβλεπαν. Διαμαρτυρόταν, τού κακομιλοῦσε, κι ἐκεῖνος ἀντιδροῦσε, γυρίζοντας στό σπίτι ἀκόμη πιό ἀργά. Βρισκόταν σέ ἀδιέξοδο.

Ἐμαθε γιά τόν π. Πορφύριο καί ἔσπευσε νά τόν συναντήσει. Ὅταν ἔφθασε στά Καλλίσια, ὁ ἀσθενής Γέροντας εἶχε κουρασθῆ πολύ καί τού ἦταν ἀδύνατο πλέον νά συνεχίσει. Κόσμος πολὺς περίμενε ἔξω. Ὅταν ἔφθασε ἡ κυρία καί ἔμαθε ὅτι ὁ Γέροντας διέκοψε τίς συναντήσεις, λυπήθηκε πολύ καί ρώτησε φίλο μου, πού γνώριζε τήν οικογένεια, τί μποροῦσε νά κάνει. Ὁ φίλος τῆς συνέστησε νά ἀποτολμήσει νά ζητήσει ἀπλή εὐλογία τού Γέροντα, δεδομένου ὅτι αὐτή ἔχει κάνει θαύματα.

Ἡ κυρία πλησίασε μέ πολλή ἀγωνία. Δέν πρόλαβε νά πατήσῃ τό σκαλοπάτι τού κελλιοῦ τού Γέροντα καί ἄκουσε τή φωνή του: «Ἐσύ νά περάσεις μέσα». Ὁ Γέροντας «ἔπιασε» τήν ἀγωνία τῆς καί ἔκρινε, ὅπως φάνηκε, ὅτι ἦταν ἐπείγουσα ἀνάγκη, παρά τήν ἐξάντλησή του, νά βοηθήσῃ τήν οικογένειά τῆς, πού κλυδωνιζόταν. Τῆ δέχθηκε «κατά πνευματικήν ἐξαίρεσιν». Ὅταν ἡ

κυρία βγήκε από τό κελλί του Γέροντα, τό πρόσωπό της λαμποκοπούσε από χαρά. Μᾶς ἐκμυστηρεύθηκε τά ἐξῆς: «Ὁ Γέροντας μου τά ἀπεκάλυψε ὅλα. Μοῦ εἶπε: Βλέπω τίς ἀνατηρίες του, ἔχει κόμπλεξ καί γι' αὐτό ξενυχτᾷ, γιά νά τό ξεχάσει. Καθώς ἐσύ συνεχῶς τοῦ γκρινιάζεις, ἐκεῖνος δέν θέλει νά ἔρθει στό σπίτι καί ἀργεῖ. Ὅσο πιά πολύ τοῦ γκρινιάζεις, τόσο πιά πολύ ἀργεῖ. Τώρα θά κάνεις τό ἀντίθετο. Ὅσο πιά πολύ ἀργεῖ, τόσο πιά πολύ θά προσεύχεσαι γι' αὐτόν, θά τόν ἀγαπᾷς καί θά τόν περιποιεῖσαι. Ἔτσι, ἐκεῖνος θ' ἀλλάξει σιγά σιγά καί θά τόν τραβᾷ ὅλο καί πιά πολύ τό σπίτι, ἢ γυναίκα του, τά παιδιά του. Καί τό πρόβλημά σου θά λυθῇ». Ἡ κυρία, σάν νά ξύπνησε ἀπό κακό ὄνειρο, μονολογοῦσε: «Τί ἀνόητη πού ἤμουν τόσον καιρό! Μέ τήν γκρινια μου πήγαινα νά καταστρέψω τήν οἰκογένειά μου καί δέν τό καταλάβαινα!» Ἐφήρμοσε πιστά τίς ὁδηγίες τοῦ Γέροντα καί, σέ σύντομο χρονικό διάστημα, κέρδισε τό σύζυγό της [Γ 253π.].

Ἐνώνει χωρισμένο ἀνδρόγυνο.

Πήγαινα μιά μέρα τόν Παππούλη στό σπίτι του καί μοῦ εἶπε τό κατώτερο περιστατικό πού τοῦ συνέβη μέ ἕναν ταξιτζή:

«Πῆρα μιά φορά, παιδί μου, ἕνα ταξί, γιά νά πάω σπίτι μου. Ὅταν μπῆκα μέσα, ὁ ὁδηγός εἶχε βάλει τό ράδιο, πού ἔλεγε κάτι λαϊκά τραγούδια, καί τοῦ εἶπα μέ καλό τρόπο:

– Σέ παρακαλῶ, ἐπειδή ἐμένα δέ μοῦ ἀρέσουν αὐτά τά τραγούδια, μήπως μπορεῖς νά τό κλείσεις αὐτό τό ράδιο;

– Ναί, παπά μου, νά τό κλείσω, ἀπάντησε ἐκεῖνος.

Στή συνέχεια τόν ρώτησα:

– Πῶς σέ λένε;

– Μέ λένε Βασίλη, μοῦ εἶπε.

– Βρέ τό Βασίλη! τοῦ εἶπα. Ἐχεις παιδιά, Βασίλη; τόν ρώτησα.

– Ἐχω, μοῦ λέει, δύο.

– Βρέ Βασίλη, τοῦ λέω, τό μεγαλύτερο παιδί σου μοιάζει πολύ, τό ξέρεις;

– Ναί, μοῦ μοιάζει, μοῦ λέει αὐτός, ἀλλά ἐσύ πού τό ξέρεις, παπά μου;

– Βρέ, ποῦ εἶναι τά παιδιά σου; τοῦ λέω.

– Εἶναι σ' ἕνα χωριό, παπά μου, μέ τή μάνα τους.

– Καί σύ μένεις ἐδῶ μόνος σου; τόν ξαναρωτᾷω.

– Ναί, μοῦ λέει. Ἐχω χωρίσει, παπά μου, καί ἐγώ εἶμαι ἐδῶ καί αὐτή μέ τά παιδιά μένουν ἐκεῖ.

– Βρέ σύ Βασίλη, τούς ἀφήνεις μόνους τους καί δέν πᾶς νά τούς ἀνταμώσεις;

– Δέν γίνεται, παπά μου, μοῦ λέει, γιατί πάει καιρός τώρα πού ζοῦμε ἔτσι καί δέν μπορῶ νά πάω ἐγώ ἐκεῖ τώρα.

– Γιατί βρέ; τόν ρώτησα. Θέλεις νά σέ βοηθήσω ἐγώ νά ἀνταμώσετε; τοῦ λέω.

– Καί πῶς θά μέ βοηθήσεις ἐσύ, παπά μου; μοῦ λέει.

– Βρέ, τί σέ νοιάζει ἐσένα. Πές μου ὅτι θέλεις ἐσύ καί ἐγώ θά τό φροντίσω.

– Καλά, μοῦ λέει, φρόντισέ το.

Τόν παίρνω, πού λές, καί τόν πάω στό χωριό του, πού ἦταν ἡ γυναίκα του μέ τά παιδιά τους. Μόλις πλησιάσαμε στό σπίτι, μοῦ λέει:

– Ἄ! ἐγώ δέν προχωρῶ ἄλλο. Σταματῶ ἐδῶ.

– Καλά, τοῦ λέω, κάτσε ἐδῶ.

Κατεβαίνω ἐγώ τότε καί πάω μέσα στό σπίτι καί βρίσκω τή γυναίκα του καί τή φέρνω κοντά του καί ἔτσι τά ξανάφτιαξαν».

Παππούλη μου, τοῦ λέω στό τέλος κι ἐγώ. Σ' ἀγαπῶ πολύ πολύ μ' αὐτά πού ἔκανες, καί γελοῦσε καί μέ τά δικά μου λόγια [Τξ 160-2].

Μέγα ἀμάρτημα ἢ ἀποφυγή τῆς τεκνογονίας.

Ὁ π. Ν. ἀφηγεῖται:

Πῆρα τήν εὐχή τοῦ Γέροντα, τοῦ ἐξήγησα ὅτι εἴμαστε περαστικοί ἀπό ἐκεῖ, ὅτι μᾶς ἀρκοῦσε ἡ εὐχή του. Δέν ἤθελα νά τόν ἀπασχολήσω μέ κάποιο θέμα, γιατί τόσοι ἄνθρωποι περίμεναν νά τόν δοῦν κι ἐγώ εἶχα περᾶσει πρῶτος: «Τήν εὐχή σας μόνο, Γέροντα· εὐχεσθε γιά μᾶς».

«Κάθισε, κάθισε», μοῦ λέει τότε. Ἐπιασε τό χέρι μου καί τό κρατοῦσε: «Πῶς πᾶς, καλά;», μέ ρώτησε. «Δόξα τῷ Θεῷ, μέ τήν εὐχή σας καλά, Γέροντα». Κι ἀμέσως μετά ἄρχισε νά μοῦ λέει: «Θά τούς λές νά μὴν ἀποφεύγουν τά παιδιά. Μέγα, θανάσιμο ἀμάρτημα τό ν' ἀποφεύγουν νά κάνουν παιδιά. Πολύ καλά κάνεις, πού ἀσχολεῖσαι μέ τό ἔργο αὐτό. Πᾶμε νά ἔξαφανισθοῦμε καί ὡς Ἔθνος. Καί νά συνεχίσεις τό ἔργο αὐτό τῆς βοηθείας τῶν Πολυτέκνων Οἰκογενειῶν. Ἄντε, ὁ Χριστός νά σ' εὐλογεῖ».

Αὐτά ἦσαν τά τελευταῖα πρὸς ἐμένα λόγια του ἐπὶ τῆς γῆς, τά ὅποια μοῦ εἶπε ἀπό μόνος του, χωρίς δική μου σχετική ἐρώτηση ἢ ὀποιαδήποτε ἀναφορά [Περιοδ. Πολύτεκνη Οἰκογένεια, ἀρ. 57 (1993), σ. 20, καί Ἰ 114].

Γι' αὐτό σᾶς ἔλεγα νά κάνετε παιδί.

Ἀπό τίς πρῶτες ἡμέρες τοῦ γάμου μας, ὁ ὅποιος εἶχε ξεκινήσει μέ τίς καλύτερες προϋποθέσεις, ὁ Γέρων Πορφύριος, στόν ὅποιο τηλεφώνουσαμε πολύ συχνά, μᾶς ἔλεγε καί μᾶς ξανάλεγε κάθε φορά νά μὴν ἀποφύγουμε τήν τεκνογονία.

Λίγο μετά, πού ἦρθε στόν κόσμο τό παιδί μας, ἀποφασίσαμε νά χωρίσουμε, διότι δέν βλέπαμε πιά μέρα καλή. Καί κάπως τά εἶχαμε βάλει – ὁ Θεός νά μᾶς συγχωρήσει – καί μέ τό Γέροντα, πού, ἀντί νά προΐδει, μέ τό διορατικό του χάρισμα, τοῦ ὁποίου εἶχαμε προσωπική ἐμπειρία, τή διάλυση τοῦ γάμου μας, τὸνναντίον μᾶς προέτρεπε νά κάνουμε παιδί.

Μόλις ὅμως ἄρχισε νά μεγαλώνει τό μωρό μας, συνειδητοποιήσαμε ὅτι θά ἐγκληματούσαμε ἀπέναντί του, ἂν προχωρούσαμε σέ διαζύγιο. Ἔτσι, τά βάλουμε κάτω καί, παρὰ τό ὅτι καί οἱ δύο προτιμούσαμε νά χωρίσουμε – δέν βλέπαμε ἄλλη λύση – συμφιλιωθήκαμε κι ἀρχίσαμε πάλι νά ζοῦμε μαζί.

Τρία χρόνια πρὶν ἀπό τήν κοίμησή του μᾶς εἶπε ὁ Γέρων Πορφύριος: «Ἄν δέν κάνατε αὐτό τό παιδί, σήμερα θά εἶχατε πάρεϊ διαζύγιο κι ὁ Θεός

ξέρει τί θά γινόσαστε. Γι' αυτό σᾶς ἔλεγα νά κάνετε παιδί. Σώσατε τό γάμο σας, πού εἶναι τόσο ἱερός, ὅπως ὅλα τά Μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας μας».

Καί συνέχισε: «Νά σκέφτεστε πάντα αὐτή τήν εἰκόνα, πού θά σᾶς περιγράψω τώρα καί θά καταφέρετε νά φτιάξετε μιὰ εὐτυχισμένη οἰκογένεια. Τό παιδί σας νά κρατᾶ τόν ἕνα σας ἀπό τό ἕνα χέρι καί τόν ἄλλον ἀπό τό ἄλλο, νά προχωρεῖ ἐκεῖνο μπροστά, νά σᾶς δείχνει τό δρόμο κι ἐσεῖς ν' ἀκολουθεῖτε» [I 285].

ἽΟχι ἀποφυγή τεκνογονίας, ἐνῶ ὑπάρχουν συζυγικές σχέσεις.

«...Ζήτησα τή γνώμη τοῦ Γέροντος ὡς πρὸς τό ποιά ἐπιχειρήματα θά πρέπει ν' ἀναπτύσσουμε, ὅταν μιλοῦμε κατὰ τῆς ἀποφυγῆς τῆς τεκνογονίας καί πῶς ἐκεῖνος ὡς Πνευματικός ἀντιμετώπιζε τό θέμα αὐτό.

Δέ θ' ἀναφερθῶ τώρα λεπτομερειακά στήν ὅλη συζήτηση. Ἀναφέρω μόνο ὅτι ὁ Γέρον Πορφύριος ἐλικύρωσε τήν αὐστηρή, ἅς τή χαρακτηρίσω ἔτσι, γραμμή, τήν ὁποία ἀκολουθῶ κι ἐγώ στό θέμα αὐτό· ὅτι, δηλαδή, δέν ἐπιτρέπεται ἡ ἀποφυγή τῆς τεκνογονίας, ἐνῶ ὑπάρχουν συζυγικές σχέσεις. Ἡ χρήση ἄρα ἀντισυλληπτικῶν μεθόδων δέν εἶναι ἐπιτρεπτή...» [I 110].

Συζυγική ἐγκράτεια, πού θά πλήγωνε τήν ἀγάπη!

Σ' ἕνα ζεῦγος εὐσεβές καί πολύ ἀγαπημένο καί μονοιασμένο, πού ἦδη εἶχε ἔξι παιδιά, μάλιστα σέ μικρή χρονική ἀπόσταση μεταξύ τους, ἡ σύζυγος-μητέρα πρότεινε στό σύζυγο νά μείνουν στά ἔξι παιδιά ἀσκώντας ἐγκράτεια. «Μᾶς φθάνουν», εἶπε, «ἔξι παιδιά καί στό ἐξῆς νά ζοῦμε ἐγκρατευόμενοι». Ὁ σύζυγος μέ ἡρεμία καί ψυχραιμία ἄκουσε τή σεμνή σύζυγό του, ἀλλ' ἐπιφυλάχθηκε νά μή συμφωνήσει ἀμέσως. Πίστευε πῶς, γιά ἕνα τέτοιο θέμα, σοβαρό καί λεπτό, τόν πρῶτο λόγο εἶχε ὁ Πνευματικός τους, πού εὐτυχῶς ἦταν ὁ Γέρον Πορφύριος. «Πρῖν ἀπό κάθε συζήτηση καί μάλιστα ἀπόφαση γιά τό θέμα αὐτό», εἶπε ὁ σύζυγος στή σύντροφό του, «θά πρέπει νά συμβουλευθοῦμε τό Γέροντα».

Ἐπισκέφθηκαν λοιπόν τό Γέροντα καί τό θέμα ἔθεσε πρώτη ἡ σύζυγος λέγοντας ἐπί λέξει:

– Ὅπως ξέρετε, Γέροντα, ἔχουμε ἔξι παιδιά καί εἴπαμε νά μείνουμε σ' αὐτά ἀσκώντας ἀπό ἐδῶ καί πέρα ἐγκράτεια.

Τότε ζήτησε τό λόγο ὁ σύζυγος, πού εἶναι καί εὐγενής καί διακριτικός, γιά νά ἐξηγήσει ἀρχικά μόνο τή λέξη «εἴπαμε».

– Μέ τήν εὐλογία σας, Γέροντα, νά κάμω μίαν ἐξήγηση. Καί στρεφόμενος στή σύζυγό του εἶπε:

– Μέ συγχωρεῖς, ἀλλά εἶπες «εἴπαμε», ἐνῶ ἔπρεπε νά εἰπεῖς «εἶπα». Δική σου γνώμη εἶναι, ἀφοῦ ἐγώ δέν εἶπα ἀκόμη τή γνώμη μου καί πρῶτεινα αὐτή τή συνάντηση καί συζήτηση μέ τό Γέροντα.

Ὁ Γέροντας μειδίασε καί εἶπε στό πολύτεκνο καί ἀγαπημένο ζεῦγος:

«Τό πρόβλημα δέν εἶναι ἡ ἐγκράτεια. Τό πρόβλημα εἶναι ὅτι θά πληρώσετε τήν ἀγάπη σας. Ὁ διάβολος θά ρίξει τόση γκρίνια μεταξύ σας, πού γιά τό παραμικρό θά ἐκνευρίζετε καί θά μαλώνετε, πράγμα πού θά ἐπηρεάσει καί τά παιδιά σας. Γι' αὐτό καλό εἶναι νά τό σκεφθῆτε περισσότερο τό θέμα αὐτό καί νά προσευχηθῆτε καί θά σᾶς δείξει ὁ Θεός τό θέλημά Του» [Περιοδ. Πολύτεκνη Οἰκογένεια, ἀρ. φ. 57 (1993), σ. 22].

Ἡ περίπτωση τοῦ λευκοῦ γάμου.

Ἐνα νέο ζεῦγος ἔδωσε ἀμοιβαία ὑπόσχεση νά τηρήσει ἐγκράτεια στό γάμο του ἢ νά κάμουν «λευκό γάμο», ὅπως συνήθως λέγεται. Ἡ πρωτοβουλία ἦταν περισσότερο τῆς κοπέλλας, μέ τήν ὁποία συμφώνησε καί ὁ νέος, ὁ ὁποῖος μάλιστα μετά τό γάμο τους ἔγινε ἱερέας. Ἄλλ' εἶχαν προβλήματα μεταξύ τους, γκρίνια κλπ., τά ὁποῖα καί ἀνέφεραν στό Γέροντα. Τότε ὁ Γέροντας τούς συνέστησε νά ἀποκτήσουν παιδιά, πράγμα πού ἀρνήθηκαν ἀρχικά, ἐπειδή θεωροῦσαν τήν ἀμοιβαία ὑπόσχεσή τους γιά ἐγκράτεια ὡς δεσμευτική καί ὡς ἁμαρτία τήν παράβασή της. Ἄλλ' ὁ Γέροντας τούς ἔπεισε ὅτι ἐσφαλμένη ἦταν ἡ ἀμοιβαία ὑπόσχεσή τους, ἐπειδή σκοπός τοῦ γάμου εἶναι ἡ παιδοποιία. Τούς εἶπε μάλιστα ὅτι ἀναλαμβάνει ἐκεῖνος τήν πνευματική εὐθύνη. Τελικά ἐπεισθήσαν καί, ὅταν ἀπέκτησαν παιδί, οἱ σχέσεις τους ἔγιναν εἰρηνικές καί ζοῦσαν εὐτυχισμένοι.

Ὡς πρός τό θέμα τοῦ «λευκοῦ γάμου», ὅπως σπάνια ἀπαντᾶται στοῦς Βίους τῶν Ἁγίων, χρειάζεται πολλή προσοχή καί πάντοτε συμβουλή καί ἄδεια πεπειραμένου Πνευματικοῦ [Περιοδ. Πολύτεκνη Οἰκογένεια, ἀριθμ. 57 (1993) σ. 20].

Δέν τούς ἔδωσε παιδί, γιά νά μήν εἶναι δυστυχισμένο.

Ἐνα νέο ζεῦγος εἶχε πολλές ἀτυχίες στό θέμα τῆς τεκνοποιίας. Ἡ σύζυγος εἶχε πάθει πολλές ἀποβολές, εἶχε ἐγχειρισθῆ καί τελικά οἱ γιατροί ἀπέκλεισαν τή δυνατότητα τεκνοποιίας. Ἔτσι σκέφθηκαν τή λύση τῆς υἱοθεσίας καί μέ τή βοήθεια κάποιου γνωστοῦ τους, πού συνδεόταν μέ τόν Γέροντα Πορφύριο, ἀνακάλυψαν μιά «ἄγαμη μητέρα», γιά νά υἱοθετήσουν τό μωρό της. Καί ἐνῶ ὅλα εἶχαν συμφωνηθῆ, πρὶν ἀρχίσει ἡ διαδικασία τῆς υἱοθεσίας, ὁ συνδεόμενος μέ τό Γέροντα, γνωστός τοῦ ζεύγους καί μεσολαβητής ἠθέλησε νά τόν συμβουλευθῆ γιά τό θέμα αὐτό. Ἄλλ' ὅταν ὁ Γέροντας ἄκουσε τήν περίπτωση, ἔπιασε τό σφυγμό τοῦ μεσολαβητῆ καί ἄρχισε νά περιγράφει τό χαρακτήρα τῶν συζύγων μέ λεπτομέρειες. Ἰδιαιτέρα ἡ σύζυγος εἶχε ψυχολογικά προβλήματα... Ἔπειτα ἐρώτησε:

– Σωστά τά λέω;

– Ναι, Γέροντα. Σάν νά τούς ἔχετε μπροστά σας.

– Μά τούς ἔχω μπροστά μου. Γι' αὐτό ὁ Θεός δέν τούς ἔδωσε παιδί, γιά νά μήν εἶναι δυστυχισμένο. Νά σταματήσεις τήν ἀνάμειξή σου στήν ὑπόθεση αὐτή.

Καί αὐτό ἔγινε, μέ ἀποτέλεσμα νά ματαιωθῆ ἡ υἱοθεσία ἐκεῖνη [Περιοδ. Πολύτεκνη Οἰκογένεια, ἀριθμ. 57 (1993)].

ΕΙΔΙΚΟ ΑΦΙΕΡΩΜΑ

ΕΚΤΡΩΣΗ: «Η ΕΣΧΑΤΗ ΑΝΟΜΙΑ»

Αφήστε με
να ζήσω!

Frank Schaeffer

ΑΝΑΖΗΤΩΝΤΑΣ ΤΗΝ ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΠΙΣΤΗ

ΣΤΟΝ ΑΙΩΝΑ

ΤΩΝ ΨΕΥΤΙΚΩΝ ΘΡΗΣΚΕΙΩΝ

Πρόλογος Αρχμ. Γεωργίου Καθηγουμένου
Τ. Μ. Οσ. Γρηγορίου Αγ. Όρους

Μετάφραση Αρχμ. Αυγουστίνου Μυρού,
Δρς Θεολογίας - Φιλολόγος

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΜΑΚΡΥΓΙΑΝΝΗΣ» - ΚΟΖΑΝΗ 2000

ΑΝΑΤΥΠΟ
του 18ου κεφ. του
βιβλίου του Άμε-
ρικανού-Όρθόδο-
ξου Fr. Schaeffer
(Σαίφφερ).

Τό σημαντικό αὐ-
τό βιβλίο κάνει μιὰ
θεατὰ ἀνατομία τοῦ
δυτικῆ καὶ μάλιστα
τοῦ ἀμερικανικοῦ
πολιτισμοῦ, με χα-
ρακτηριστικὴ τὴν
πρακτικὴ ἀπιστία-
ἀθεΐα καὶ ἀνομία!

Καὶ ἀκριβῶς, ὡς
«ἐσχάτη ἀνομία»
χωματηθεῖς ὁ Συγ-
γραφεὺς τὴν ΕΚ-
ΤΡΩΣΗ με ὅλες τὶς
συνέπειές της, ποὺ
εἶναι «φαῦλος κύ-
κλος»... διαφθορᾶς!

ΕΙΔΙΚΟ ΑΦΙΕΡΩΜΑ
στὰ ἐπίκαιρα **ΘΕΜΑΤΑ**

ΕΞΩΣΩΜΑΤΙΚΗ ΓΟΝΙΜΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΓΕΝΝΗΤΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ

ΝΑΙ ἢ ΟΧΙ;

Γνωρίζετε τοὺς «προβληματισμοὺς καὶ τὰ διλήμματα» (8λ.σ.3), ποὺ παρουσιάζουν, ὄχι μόνο ἀπὸ πλευρὰ ἐπιστημονική, ἀλλὰ καὶ ἠθική καὶ θεολογική, δικονομική, ψυχολογική καὶ ἀνθρωπιστική; Γιά ὅλα αὐτὰ **ΜΕΛΕΤΗΣΤΕ** αὐτὸ τὸ τεύχος.

Τ. 90
2001 **ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ** ΕΚΔΟΣΗ Π.Ε.Φ.Π. (8λ.σ.2)

ΔΙΑΝΕΜΕΤΑΙ ΔΩΡΕΑΝ ΔΩΣΤΕ ΤΟ ΚΑΙ Σ' ΑΛΛΟΥΣ Βοηθήστε στὴν ἐπανεκδόση καὶ εὐρύτερη διάδοσή του

ΑΦΙΕΡΩΜΑ

ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΓΑΜΟΣ

κατὰ τὸν
Ἅγιο Νικόδημο
τὸν Ἁγιορείτη
(1749-1809)

(Εἰσαγωγή σὲ Συνέδριο)

Τ. 94
2002 **ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ** ΕΚΔΟΣΗ Π.Ε.Φ.Π. (8λ.σ.2)

ΔΙΑΝΕΜΕΤΑΙ ΔΩΡΕΑΝ ΔΩΣΤΕ ΤΟ ΚΑΙ Σ' ΑΛΛΟΥΣ

● Ὅσοι μποροῦν νὰ συνεργή-
σουν στὴν εὐρύτερη διάδοση τῶν
ἀφιερωματικῶν αὐτῶν τευχῶν,
μάλιστα βοηθώντας στὴν ἐπανεκ-
δόσή τους, παρακαλοῦνται νὰ ἐπι-
κοινωνήσουν μαζί μας. Τὰ τεύχη
αὐτὰ, ὡς σύντομα καὶ τεκμηριω-
μένα, ἔχουν ἤδη βοηθήσει θετικὰ
πολλοὺς, ἐνῶ ἔχουν προβληματίσει
θετικὰ ἐπίσης πολλοὺς.

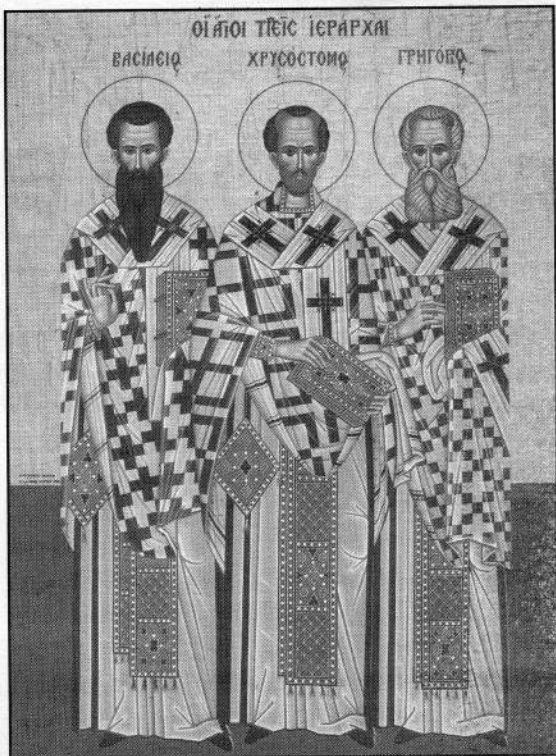
● Τὰ εἰκονιζόμενα ἐδῶ τεύχη ὑπ' ἀρ.
86/2000, 90/2001, 94/2002, 98/2003,
τό παρόν, τοῦ β'-δευτέρου Ζητήνου, Ἀπριλ-
Ἰουνίου (στό ἔξῃς κάθε ἔτος) ἀποστέλ-
λονται μόνο ταχυδρομικά στοὺς τακτι-
κούς Ἀναγνώστες καὶ ὄχι στοὺς Ἱ. Ναοὺς
σὲ κάποια ποσότητα πρὸς διανομή, ΔΩ-
ΡΕΑΝ πάντοτε, ὅπως πρὶν ἀπὸ τὰ Χρι-
στούγεννα καὶ τὸ Πάσχα. Ἀφιερώνονται
συνήθως σὲ ἓνα θέμα, με ἔκτενὴ καὶ τεκ-
μηριωμένη ἀνάπτυξη.

Ἐπὶ ὅμως κάποια ποσότητα στοὺς Ἀρ-
χεῖο τῆς Π.Ε.Φ.Π. καὶ ὅσοι δὲν τὰ ἔχουν
ἢ μποροῦν νὰ τὰ ζητοῦν νὰ τοὺς ἀπο-
στέλλονται (ἢ νὰ περνοῦν νὰ τὰ παίρ-
νουν), δωρεάν πάντοτε.

Συνέχεια από τη σελ. 32.

ΕΞΑΛΛΟΥ γιά τήν ὀρθή-ὀρθόδοξη «διαπαιδαγώγηση τῶν παιδιῶν-νέων σύμφωνα μέ τούς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας» ἀνθολογοῦνται στό ἀνωτέρω βιβλίο σύντομα παιδαγωγικά κείμενα κυρίως τῶν Ἁγίων Ἱεραρχῶν καί Παιδαγωγῶν Οἰκουμενικῶν, Μεγάλου Βασιλείου καί Ἰωάννου Χρυσοστόμου, τῶν Οἰκουμενικῶν Διδασκάλων καί «Φωστήρων τῆς Τρισηλίου Θεότητος», ἀλλά καί Ἁγίων Προστατῶν τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων! Ἐπίκαιρα λοιπόν ἐδῶ ἀναφέρουμε ὅτι γι' Αὐτούς ἡ σχετική παιδαγωγική βιβλιογραφία εἶναι καί πολλή καί πολύτιμη.

Ἀπό τά πρόσφατα ὡστόσο ἔργα γι' Αὐτούς ΜΗΗΜΕΙΩΔΕΣ εἶναι – καί θά παραμένει – τό 4τομο γιά τόν Ἅγιο Ἰωάννη Χρυσόστομο καί τό 3τομο γιά τόν Μέγα Βασίλειο ἔργο τοῦ θεολόγου-παιδαγωγοῦ, τ. Γεν. Ἐπόπτου Μ. Ἐκπ., Βασιλείου Δ. Χαρώνη. Ὁ τίτλος του εἶναι «ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑ...» (μέ ἐκλεκτά κείμενα τῶν Ἁγίων κατ' ἀλφαβητική σειρά, στό πρωτότυπο κείμενο καί σέ καλή νεοελληνική μετάφραση, ἐνῶ σπουδαία εἶναι καί ἡ ἐκτενῆς παιδαγωγική Εἰσαγωγή). Τό πολύτιμο

«Τοὺς Τρεῖς Μεγίστους Φωστήρας τῆς Τρισηλίου Θεότητος* τοὺς τὴν Οἰκουμένην ἀκτίσι δογματῶν θεῶν πυρσεύσαντας,* τοὺς μελιρρύτους ποταμοὺς τῆς Σοφίας,* τοὺς τὴν κτίαν πᾶσαν θεογνωσίας νόμισι καταρδεύσαντας*... συνελθόντες ὕμνοις τιμήσωμεν». (Απολυτίκιον).

αὐτό ἔργο τό ἔχουμε παρουσιάσει σέ προηγούμενα τεύχη τῆς Π.Ο. καί οἱ ἐνδιαφερόμενοι μποροῦν νά ἐπικοινωνοῦν μέ τό συγγραφέα (τηλ. 210-99.17.475 καί 210-99.61.249).

31

ΞΕΡΕΤΕ τί εἶναι καί τί προσφέρει ὁ ΠΑ.ΣΥ.ΠΑ.Π.;

Δωρεάν ψυσικά, ΕΝΗΜΕΡΩΝΕΙ σωστά τίς ΓΥΝΑΙΚΕΣ – καί τῆς ἐφηβικῆς καί προεφηβικῆς ἡλικίας νέες, ἀλλά καί ΝΕΟΥΣ, ὥστε νά μὴ καταλήξουν ΠΟΤΕ στήν τραγική ΕΚΤΡΩΣΗ, οὔτε τὴ χειρουργική οὔτε τὴ φαρμακευτική, ἔστω κίττων ὥσων καί ἡμερῶν, πού εἶναι ἐπίσης ΦΟΝΟΣ, οὔτε καί τὴ ΣΤΕΙΡΩΣΗ.

Κάθε ΓΥΝΑΙΚΑ, λοιπόν «ΑΓΑΜΗ», ἀλλά καί ΕΓΓΑΜΗ, πού ἀντιμετωπίζει πειρασμοὺς ἢ κίνδυνο ΕΚΤΡΩΣΕΩΣ ἢ ΣΤΕΙΡΩΣΕΩΣ, ἄς μὴ δυσκολευθῆ νά ἐπικοινωνήσῃ μέ τόν ΠΑ.ΣΥ.ΠΑ.Π. (= «Πανελλήνιο Σύνδεσμο Προστασίας Ἀγενήτων Παιδιῶν»), πού συστηράζεται καί συνεοράζεται μέ τὴν Π.Ε.Φ.Π. Τό ἴδιο ἰσχύει καί γιά ὅσους γνωρίζουν ἐγκύους, πού κινδυνεύουν νά ὀδηγηθοῦν σέ ἔκτρωση. Γράψτε ἢ τηλεφωνήστε ἢ ἐπισκεφθῆτε μας: ΠΑ.ΣΥ.ΠΑ.Π., ὁδ. Ἀκαδημίας 78Δ – 106 78 ΑΘΗΝΑ, τηλέφωνα 210-38.38.496, 38.22.586, 38.08.826, FAX 38.39.509. Ἡ ΑΝΩΝΥΜΙΑ εἶναι σεβαστή. ΠΡΟΣΟΧΗ ὅμως! Διαφέρομε οὐκ ἀπὸ τὰ Κέντρα «Οἰκογενειακοῦ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ», πού συνιστοῦν Ἀντιοῦληψη, ἀλλά καί ΕΚΤΡΩΣΗ!... Μακριά τους!

Ἀφήστε με
νά ζήσω!

Ένα μικρό και εύχρηστο (αλλά και προσιτό στην τιμή, 3,5 €) βιβλίο για «τή διαπαιδαγώγηση τῶν νέων σύμφωνα με τοὺς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας» εἶναι καὶ τὸ δίπλα εἰκονιζόμενο (μέ φωτογραφία τοῦ μακαριστοῦ Γ. Παΐσιου, πού ἔχουμε παρουσιάσει ἀρκετές φορές ἀπό τὴν Π.Ο., ἀρ. 65 καὶ 67/1995: «Γέρ. Παΐσιου, Ἄγιορείτη Ἀσκητῆ (1924–1994): ΔΙΔΑΧΕΣ γιὰ τὴν Οἰκογένεια, γονεῖς-παιδιά» (μικρὰ κεφάλαια α΄-κε΄).

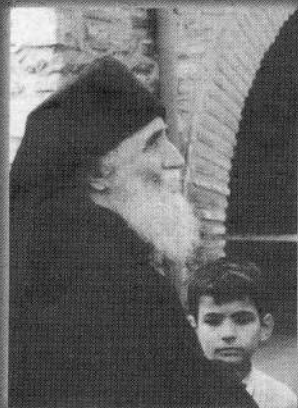
Ὁ ἐκδότης κ. Γεώργ. Σπηλιώτης, πού εἶναι ἐκπαιδευτικός καὶ πατέρας, κάθισε ὁ ἴδιος καὶ ἀνθολόγησε κείμενα Ἁγίων Πατέρων (Μεγάλου Βασιλείου, Ἰωάννου Χρυσοστόμου, Ἁγίου Νεκταρίου, Ἁγίου Παναγῆ-Παΐσιου Μπασιά), ἀλλὰ καὶ συγχρόνων Γερόντων χαρισματικῶν (Γ. Πορφυρίου, Γ. Παΐσιου, Γ. Ἰακώβου-Τσαλίκη, Γ. Ἐπιφανίου-Θεοδωροπούλου κ.ά.) καὶ τὰ προσφέρει σέ γονεῖς καὶ παιδιὰ-νέους «μέ αἰσθήματα πόνου καὶ ἀγάτης...». Ἀπό τὸ σύντομο Πρόλογό του παραθέτουμε τὸ ἐπόμενο ἀπόσπασμα:

«Συχνὰ ἐμεῖς οἱ γονεῖς φροντίζουμε νά ἐφοδιάσουμε τὰ παιδιὰ μας μέ τὰ καλύτερα ὑλικά ἀγαθὰ, ροῦχα, ποδήλατα, διακοπές, ἀλλὰ ἀδιαφοροῦμε γιὰ τὴν πνευματικὴ καὶ ἠθικὴ διαπαιδαγώγησή τους, ἀφήνοντας αὐτὸ τὸ ἔργο στοὺς δασκάλους, στὴν τηλεόραση, στοὺς πολιτικούς, στὰ κόμικς καὶ στὰ διηθεν σοβαρὰ “περιοδικὰ”.

Ἄλλοι γονεῖς ψάχνουμε τοὺς παιδαγωγούς ἀπὸ τὴν Εὐρώπη νά μᾶς δείξουν τὰ φῶτα τῆς διαπαιδαγωγήσεως καὶ ἀρκετοὶ ἀπὸ τοὺς συγχρόνους παιδαγωγούς μέ καλὴ πίστη καὶ διάθεση προσεγγίζουν τὸ θέμα αὐτό. Στὶς πῶς πολλές ὥστόσο περιπτώσεις τὸ κοινὸ εἶναι προβαρισμένο σέ ἄλλα μέτρα, ὄχι τὰ δικὰ μας, τὰ ἑλληνο-χριστιανικά... Θὰ ἀναρωτηθῆ ἴσως κανεὶς ποιά εἶναι αὐτά. Εἶναι ὁ Χριστός καὶ οἱ Μαθητές Του, οἱ Ἅγιοι, οἱ Μάρτυρες, οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας καὶ οἱ διδασκάλους. Γιατί τὸν κόσμο δέν τὸν κυβερνοῦν οἱ Ἀμερικανοί, οἱ

Οἱ Γέροντες καὶ τὰ παιδιὰ

Ἡ διαπαιδαγώγηση τῶν νέων σύμφωνα με τοὺς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας

Ἐκδόσεις
Σπηλιώτης

Ἀθήνα 1998

Μασῶνοι, ὁ Ἀντίχριστος. Τὸν κόσμο τὸν κυβερνᾷ ὁ Θεός καὶ εἶναι στό χέρι μας νά τὸν ἀλλάξουμε, ὅσο μᾶς ἐπιτρέπουν οἱ μικρὲς δυνάμεις μας. Νά τὸν ἀλλάξουμε καὶ προπάντων νά ἀναθρέψουμε τὰ παιδιὰ μας μέ τίς ἴδιες ἀρχές πού οἱ πρόγονοὶ μας χιλιᾶδες χρόνια ἀνέτρεφαν τὰ δικὰ τους, χωρὶς ὅμως τὸ στεῖρο φανατισμό, πού ὀδηγεῖ στό ἀντίθετο ἀποτέλεσμα.

Τὸ βιβλίο αὐτὸ ἐκδίδεται μέ αἰσθήματα πόνου καὶ ἀγάτης. Μέ πόνου γιὰ τὰ σοβαρὰ προβλήματα, πού ταλανίζουν τὰ νέα παιδιὰ, ὅπως τὰ ναρκωτικά κ.ά., καὶ μέ ἀγάτη γιὰ ὅτι πῶς τρυφερό ἔχει ἡ γῆ μας πάνω της, τὰ παιδιὰ μας. Ἄν ἔστω καὶ ἓνα παιδί ἢ γονιὸς βοηθηθῆ ἀπὸ τὰ κείμενα αὐτά, μέ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ, τὸ βιβλίο αὐτὸ καλῶς ἐκδόθηκε. – Γ. Σπηλιώτης».

(Ἐκδόσεις Σπηλιώτη, ὁδ. Σολωμοῦ 3 – 106 83 ΑΘΗΝΑ, τηλ. 210-38.34.533 καὶ FAX: 210-38.47.710).

Συνέχεια στή σελ. 31.